

1886.

1. num.

AUSZRA.

LAIKRASZTIS ISZLEIDŽIAMAS LIETUVOS MYLETOJU.

KETVIRTAS METAS.

Įtampa:

	Laiszkas.
1) <i>Danutė</i> . Ant nauju metu, eilės	1
2) <i>Silratikus</i> (<i>D-ras G. J. J. S. isz/Gr.</i>). Medega ir dvasė	1
3) <i>S. D. S.</i> Keli žodžei apie poeziją abelnai, o įpaczei apie suoksimą eiliu	6
4) <i>Dijonyzas Pokška</i> . Žemaičių ir Lietuvos muzikas, eilės	10
5) <i>J. Bz.</i> Paukszečių kalba	14
6) <i>Kuczius</i> . Mergytės iszėjimas, daina su gitaru	15
7) <i>Lenkiszkas</i> Lietuvosininku prietelius. Szis isz senesnio laiko Prusu Lietuvos	16
8) Isz svetur	17
9) Isz Lietuvos	18
10) <i>Dudutis</i> . Musu knjigos	29
11) <i>M.</i> Kaip smiltys ant kopkalniu szal altuju mariu kienus apneszu, su abrozu	30
12) <i>Gromatnyczia</i>	30
13) <i>Knijgas Ilgis</i> . Užmanymas	31
14) <i>Praszymas</i>	31
15) <i>Užpraszymas</i>	32
16) <i>Klaidu attaisa</i>	32

TILŽEJE.

KASZTA IR SPAUDA MIKSZO SPAUSTUVES.

„AUSZROS“ rėdytuvėje ir iszleistuvėje (Jurgis Mikszas, Tilžė-Tilsit) galima pirkti szitas knįgas:

1. Auszra, laikrasztis iszleidžiamas Lietuvos mylėtoju, isz-eina kas mėnesį kartą pavyzdyje knįgutės 32—48 pusiu. Prekia ant metu su prisiumtumu 6 rublei (kitose žemėse. ne Rusijoje, 7 m.). Auszra 1883 m. gaunama už 3 rbl., o 1884 ir 1885 m. po 4 rbl.
2. Nėrio trys pamokslai apie gspadorystę dėl gspadoriu. 1883. 43 pusės. 15 kap.
3. Jūzapo Miglovaros raształ. Eilės įvairios. I. plūksztas. 1884. 32 pusi didžiame pavyzdyje. 25 kap.
4. Drazdauskio svėtiszkos ir szventos giesmės. 1884. 16 pusiu ant raszomo popėriaus. 15 kap.
5. Jankaus seniausios lietuviszkos dainos. 1882. 36 p. 15 kap.
6. Dagilio lietuviszkas sztiupinys. I. laida. 1884. 16 p. 5 kap.
7. Dagilio lietuviszkas sztiupinys. II. laida. 1885. 13 p. 5 kap.
8. Vyturio tėvynainiu giesmė. 1884. 24 pusės. 15 kap.
9. Basanavycziaus Ožkabiliu dainos. 1834. 48 p. usės 25 kap.
10. Auszros kalendorius 1886 m. 88 pusės. Su koloravotu abrozu. 35 kap.
11. Auszros kalendorius 1885 m. 72 ir XXVIII pusės 25 kap.
12. Jankaus muzikėlis. I. laida. 1885. 74 pusės. 15 kap.
13. Basanavycziaus žirgas ir vaikas. 1885. 32 pusi. 15 kap. Pelnas ant „Byrutės“ naudos.
14. Nėrio pamokslai apie galvijų ir avėllu auginimą ir gydymą ju nū nekuriu ligu. 1885. 15 kap.
15. Galliczlo uždūtynas. Uždūczyu rankius aritmetikos arba rokundu mokslo. 1885. 80 pusiu. 40 kap.
16. Basanavycziaus žiponas bei žiponė ir auksingumas bei sidabringumas lietuviszku dainu. 1885. 30 pusiu didžiame pavyzdyje. 25 kap.
17. Trupinėlio Vytautas, didis Lietuvos kunįgaiksztis. Su Vytauto abrozu. 1885. 48 pusės. 25 kap.
18. Nėrio sodnas, apynei ir bitys. 1885. 36 pusės. Su abrozėleis. 15 kap. Pelnas ant „Byrutės“ naudos.
19. Jankaus ziemos vakaro adynėlė. 1885. 140 pusiu. 30 kap.
20. Ant atsiminimo susiėjimo lietuviszkos draugystės Byrutės Naujojoje. 17. I. 86. 36 pusės. 10 kap.
21. A...ės ir J. Sz....o abėcėla ir taip mokintuvė dėl vaiku. 1886. 60 pusiu didžioje aszmainio (oktavo) kvarmoje. 20 kap., 100 imant po 10 kap.
22. Kraszevskio Vytollorauda, giesmė isz Lietuvos padavimu lietuviszakai iszguldyta J. A. V. *Lietuvia*, 1880. 320 pusiu. Byrutės šanariams po 1 rbl., ne šanariams po 1½ rbl.
23. Juszkos raształ: 1) lietuviszkos dainos, 2) svodbinė rėda, 3) svodbinės dainos, 4) statraszymas arba ortograpija.

Perkupeziams po 50 eks. ant sykio vienos knįgos imant, dūdame 33½% rabato (leidžiame už du treczdaliu prekios). Pri-dūtosios knįgu prekios iszsimano be nusiuntimo į užrubežį. Perkantiems reikalaujant galima iki į parubežį veltai prisijusti; to dėl tik reikalinga czia vietą pridūti.

NB. 1 kapeika = 2 pf., 1 rublius = 2 mk.

Mikszas.

(Priedas I. num. Auszros 1886 m.)

Keliaujancios kopos kursiszkuju kopkalniu apnesza smiltimis
Pilkapiu kiema. (Laiszkas 30.)

Ant nauju 1886 metu.

Sztai dienai prabrieksztant Auszrinė pakirdus
Raudonu kyrėju pasaulę apsiauczia:
„Tai jusu papartis!“ Tą szauksmą iszgirdus',
Baltmarė bangūja, riaumodama siauczia....

Ir szukauja, sziaukia Auszra isz padangiu:
„Vyrucezi-artojai, akis prasitrinkit,
Snudumą nū savęs nukrėskite vangų
Ir vagą dirvonūs tėvynės praskinkit.

„Prie būriu ir masztu, laivunai, suszokkit,
Iszrinkkite gudrų styrauti vadovą
Ir, kelią apsprendę, karužę suvokkit,
Ir szaukkite drąsei nelaimės į kovą!“ ...

Sztai, sprandus nulenkę, tranūja po nasztą
Ir žengia povalei virtinė tu vyru
Ir szaukia: „Pabuskit, ar matote krasztą
Auszrinės raudonu jau apsuptą kyru?“

Bet miega artojai, aklybės apkloti, —
Auszra dovanai tik dėl ju spinduliūja:
Nežino, kur eit jie, nežino, kur stoti,
Sapnūdami vaikszcioj, lazdos graibalioja

Tik laivas jau irstos po jurę kovodams,
Ir mēto jį bangos ir andru baisybė:
Bet spindi virsz laivo papartis plasnodams
Ir žada mums „apszvaistą, laimę, vienybę!“

Danutė.

Medega ir dvasė.

(Atsiliepinimas Auszrai, l. 257 ir t. t. 1885.)

Kad Rymijonu valdžia dar lopszyje gulėjo, viena dalis
žmoniu, *taip vadinamieji* prasti žmonės, pasikėlė priesz antrąjį,
priesz *taip vadinamus* ponus, arba rymijoniszakai sakant, plėbėjai
1.

priesz patrycijus. Plėbėjai prastojo mėstą ir ant kokio kalno ant pasiliktinos įsitaisė, kadangi su patrycijais sutikti negalėdavo. Tai išz patryciju vienas, vardu Menėnius Agrippa, tapė nusiųstas pas nepakajingūsins, jeib su jais susikalbėtu ir jūs į mėstą sugražintu, kadangi ju atsiskyrimas nū (tada dar silpnos ėsanczios) valdžios abėm pusėm prapūlimo priežastimi pastojęs butu. Menėnius aniems atsiskyrusiems plėbėjams vieną prilyginimą papasakojo:

„Kuno sąnarei pasikėlė priesz skilvi.“ „Mes tai,“ sakė jie, „vis nūprosnai dirbtumbime už tą nenaudėlį tinginėlį, už skilvį! Mes vis tiktai *jojo* dėlei turėtumėme judėtiesi?“ sakė kojoms. „Mes vis tiktai *jojo* dėlei turėtumėme maistą surinkti?“ sakė rankoms. O taip *kožnas* sąnaris pasigūdė dėl *savo* vargu, ir pagyrė *savo* darbą ir koliojo tinginystę ano nenaudėlio skilvio. Visi tai paliovė dirbę: kojoms paliovė ėjusios, rankoms maistą rinkusios, ir burna valgiusi, ir dantys krameziusios. Tai skilvis visu kitu paliktas budamas, taip pat negalėjo daugiau maistą suczėrauti, nei kitiems sąnariams naują sylą parupinti. O taip ir kiti sąnarei su skilviu pasilpo, ir viso kuno bene butu veik galas buvęs. Ale palaimingai taip tropyjosi, kad sąnarei įžiurėjo, jog tik ir skilvis kokį darbą atlikti turis, ir kunui didžiausią naudą atneszas. Tai jie vėl su jūmi į sandorą ir susiderėjimą sugrižo. O tai kojoms vėl eiti, o rankoms vėl maistą rinkti, ir burnai vėl valgyti pradėjus, sztai ir skilvis vėl suczėrauti pradėjo. O visas kunas tai išz naujo tikrai pasveiko ir sudrutėjo.

Plėbėjai, szitą prilyginimą girdėdami, apsimislyjo, ir su patrycijais vėl sutikdami, į Rymo mėstą sugrižo, kur abėji po tam, kaczeig vis išz naujo kūczės ir susivaidydami, tik *kožnas savo* budu tėviszkę mylėdami ir szelpdami, jai ant naudos *kožnas savo* budu ir dirbdavo, iki kol Rymas ju *suvienytomis* procėmis vis macniaus ir gražiaus pražydo.

Taip teesie ir tarp musu. Ir musu czėse dar įvairus *sąnarei* musu draugystiszko arba tautiszko gyvasties ir *kuno* tankei to paties pagundymo dūda persigalėti kaip anie sąnarei Menėniaus prilyginime. „Kam czia mums reikia žalnėriu?“ sako kupezius ir užmirszta, kad visa *jojo* turtiszka nauda, jai žalnėriu nebutu, vienojė naktyje jam galėtu nuszlūta tapti. „Kam czia mums reikia giesmininku“, sako žmogus, tiktai ant darbu medegiszko gyvasties linkstas, o užmirszta, kad, jai ne-

butu giesmininku, kurie tautiszka *dvasę* atgaivina, nei joks rupertis už grynai *medegiszka* gyvastį jo tautą gyva izslaikyti negalētu. „Ne viena dūna minta žmogus“, sako musu izganytojas. O tas žodis vis isz naujo ir *tautu* gyvastyje teisiu iszsirodo. Tiesa, *dūnos reikia* tautoms. Kožna valdžia, kožnas tėvynės mylėtojas, atsiniėti tur, kad *dūnos reikia*. To užmirszdami, jie ne tiktai didelei susigrėszytu, bet ir *dvasiskai* nėko neįstengtu iztaisyti. Pareiga valdžiu, pareiga kožno tautos bei tautystės mylėtojo, taip pat yra, ir *vis buco*, ir *vis bus*, ne tiktai tokiu medegiszku reikalu lyg pro szalį einant *atsiniėti*, bet pagal tūs reikalus ir *dirbti* ir *procerotiesi*.

Kuniszkoji sveikata, kuri guldosi ant tikro iszpildymo medegiszkuju reikalu, tur pamatu buti visos *dvasiszkos* sveikatos ir sylos. Apie tai nėra nei jokio abėjojimo.

Asz pats, kurs bene daugiaus lietuviszku giesmeliu sutaisiau, ne kaip bile koks kitas gyvas žmogus, tik pilnai iszapžinau ipatiszka svarbumą *medegiszkos* kultūros, kaip mano rasztas apie „*tikrūsius*“ uždavimus vokiszkos kultūros prie Niamuno“ iszrodo, kuriame ilgiausei ir vyriausei apie *tai* kalbėjau, kad ne *tai* ėsant tikru uždavimu vokiszkos kultūros, gyventojus prie Niamuno gvoltu pavokieziūti (nėsa tai butu ju doros ir *dvasiszkos* sveikatos prapūlimas), bet atpencz jūs prie visu geru padavimu izslaikant, ju kuniszkaį ir *dvasiszkaį* buvį visokiu budu geriaus szelpti.

Ar tai, pagal tai, teisinga yra, visus giesmininkus, visai kaip Platonas isz savo idealiszkos valdžios, lyg taipo jau isz Lietuvininku tėvynainės ir raszėjystės laukan iszmesti norėti, kaip andai ponas Kėksztas (Auszroje, ant l. 257 ir sekancziuju) tai pabandė? Asz bene, visu lietuviszku giesmininku vardan, turėsiu tą mums primestąjį pirsztinę pakelti. Nėsa dyvinai taip atsitiko, kad ant to paties Auszros laiszko, ant kurio ponas K. pabaigė savo kietąjį užpūlimą ant visu poėtu ir giesmininku, asz pats, visai nėko neatbodamas, jam su viena giesmele atsiliepti turėjau, kuri, tarp pacziu *Lietuvininku* rods nei jokio lietuviszkos giesmininkystės neprieteliaus neprijausdama, tiktai priesz *praszalaiczius* apsiēmė lietuviszkaį gyvastį ir lietuviszkaį giesmininkystę apgįti. *Gyvasi* ir *požizija!* Beje, ar ne veik ta pati? Ar ne tikrai *visados* ir *visur* szitu abudu randame sudraugavojamu? Kur tautiszkas *gyvasis* yra, ten yra ir tautiszka

poėzija. Ir kur *poėzijos* nėra, ten ir tautiszko *gyrasties* jau bus galas. Ponas K., lyg koks tikras Puritanas, sako: „ir vis tik dainu ir giesmiu (lyg jau dabar Lietuviams toks linksmas laikas, kad tiki giedoti ir dainuoti)“ ir t. t. Ar jis bene nežino, kad rusciausiasieje *czėσαι* vis ir apstingiausiajė ir augszciausiajė *poėziją* pagimdo? Prancuziszkas priežodis yra: „Pradėkime linksmi“. Tai syki su visa Eiropa karą užsiimdami aną dyvinąjė giesmelę iszmislyjo, su kurios skambėjimu visai Eiropai pristengė. O Vokieczei vėl, praszalaicziu jungą nusikratyti norėdami, su anomis Kōrner'io ir Arndt'o augsztomis giesmėmis į karą traukdami savo prieszininkus pergalejo. O *kas* tai viename pusszimtmetyje, kad Vokietija, vidutinės nesandoros ir tuleriopu persiskyrimu dėlei, be sylos lyg ant žemės gulėjo — *kas* tada tautiszkos vienybės misli ir norėjimą izslaikė, lyg kokią kibirksztelę po pelenais, iki kol ji po ilgo užtrukimo tik syki į tikrą iszspildymą, tartum, užsidegė? Ar ne tas pats senasis Arndt'as, dar Szvėdu padonu gimęs, kurs savo pagirtajė giesme: „Kur yr Vokiecziu tėvynė?“, ir nemaloningame *czėse* vis isz naujo užgestanti ir silpnyn einanti tėvyniszkumą maenei pabudindavo?!

Dar daug tokiu paveikslu privesti galėtumbime, ale jau szitu pakaks. Mažne galėtumbime sakyti, kad daugiaus ne kaip viena giesmelė jau kokio karo galą atlikti, koki didį pergalejimą isztaisyti įstengusi. Schiller'is sako: „dvasė sav savo kuną pasibudavoja“. O dvasės *gyroji žlastiszkoci plunksna*, su kuria ji lyg pasikelia ir paszoka, *tai* yra *poėzija*, *tai* rods ne ans tuszcziass, nėkingu skambėjimu pataisymas, tankei „*poėzija*“ vadinamas, bet ans tikrasis, gilusis ir augsztasis szirdies sujudinimas, ans dyvinasis visos mislies, viso vidutinio žmogaus buk į padangę pasikėlimas, kurio visos anos skambancziuos eilutės muns tiktai lyg koki silpną abrozėli parodo. *Tokiu* *poėzija* yra dvasės plunksna — *tokia*, ir didžiausiame kuniszkame arba medegiszkame vargingume, ar *žmoniu*, ar *tautu*, tikrus dyvus isztaisyti įstengia. Tiesa, dūnos reikia — dūnos, medegiszku syly parupinimas yra labai svarbi pareiga valdžios ir tėviszkumo, bet tik ne vienintelė pareiga. „Ne viena dūna minta žmogus.“

Tėvyniszkumas ir ne tiktai ant *dabarnykszczi* *czėso*, bet ir ant *ateisenczi*ojo, tur žiurėti. *Kunas*, medegiszkas gyvastis, kad ir daug isztaisė, kad ir gražiausei žydėjo, tik syki tur pra-

gaiszti. Ale *deasē* ir jos darbai pasiliekti ant amžiu. *Kuno* ir kuniszko bagotumo reikia ant *czėso*, *deasēs* ir dvasiszko bagotumo ant *amžiu amžiu*. Ale dvasēs ir duszios nesmertelnystēs gražiausias abrozias ant žemēs yra nesmertelnystē *vardo*, nesmertelnystē tikro gyriaus nū vienos eilēs giminiu iki kitos, o iki galiausiuju *czėsu*, toliaus padūdamojo.

„Mirszta bagotums, o mirszta ir gentystē,
ale vieną daigtą žinau, kurs nėkad nemirszta,
tai yr gyrius girdimas apie nabasztininką“,
sako *Hėcumdās*, senuju Normanu „augsztoji giesmē“.

Ką Grykonams, ką Rymijonams visa juju gaspadorystē butu maczyjusi, jei ne ju *deasē* ir nesuskaitytinus neprietelius *deasēs* iszsikėlimu, *deasēs* ginklais, *deasēs* darbai pergalėti butu įstengusi? Ar bene *Ksenofonto* „Oikonomikos“ Grykonus, ar, *Kolumello* rasztai apie ukininkystę, Rymijonus į tokią nesmertelno gyriaus padangę butu galėję iszkelti? Ir anie rasztai labai garbingi ir naudingi buvo, kaip juk visur tikra ukininkystē viso sveiko tautiszko gyvasties tvirtas pamatas tur buti ir pasilikti. Ale viena ukininkystē ir jos raszėjai tik nebutu Grykonu ir Rymijonu vardą szviesiausiomis žvaigzdėmis ant istorijos dangaus padarę. *Tai* darē tiktai ju nesmertelniejie giesmininkai: *tai* darē Homėras ir Aiskylas ir Pindaras; *tai* darē Virgilius ir Horacius. Ir Virgilius ir Horacius buvo geri gaspadorei. Ale jei Horacius ir *dar* geriaus savo ukį su įkrėtimu ir su vandens užleidimu arba nuleidimu aprupinęs butu, tai *tik* dabar jau senei užmirszta butu, tame tarpe kad jojo giesmelē apie „versmę Bandusijos“ iki amžiu žmonėms nesmertelnei į ausis skambēs, o ne tiktai *jojo*, bet ir jo *tautos* vardą nesmertelnu padaryti gelbēs

Tai ir mes nepykkime ant kitas kito, bet kožnas darykime *savo* darbą be panėkinimo kitu. Ans, kuriam dūta yra, savo giesmėmis tautiszką gyvastį bei *deasę* atgaivinti, tas tai tedaro be pasididžiavimo. O ans, kuriam dūta yra savo gaspadoravimu, ar įkrėtimu mėszlais, ar vandens nuleidimu arba užleidimu, ukininkystę szelpti, ir tokiu budu tautiszkojo gyvasties *kuną* izslaikyti, tas tai ir tedaro be pasididžiauvimo. *Arba*, jei jis *tik nor* pasididžiūti, jei jis visą naudą kokio darbo tiktai pagal gaspadoriszkus prilyginimus suprasti ir apspręsti teįstengia, *tai* jis teatsimena, kad ne tiktai *jis* kreczia *savo* lauką mėszlais, bet kad ir *mes* giesmininkni *savo* lauką, t. y. *deasę risos*

tautos tikrai krecziame *saro* mislinis ir jausmais, o ir jai tokiu budu gelbame, kad savo vaisius nesztu. Czėsai tegul teesie rusti: ale musu dvasė tik ne rustumu, ne rugojimu bei susipykinimu, ne liudnumu bei apmaudu, bet tiktai *linksmumu*, beje tikru krikszezioniszku ir poėtiszku *linksmumu*, ir aną czėsu rustumą pergalės. *Tam dalykui* ir visos musu giesmės, Dieve dūk, kad gelbėtu. *Tam dalykui* dangiszkas Dievas mums tedūda tikrą „dvasę isz augsztybės“, kuri taip pat yra poėzijos bei giesmininkystės dvasė.

Ale *mes* nesusivaidykime tarp savęs, bet atsimikime *Menėniaus Agrėppos*, ale ipaczei ir *saro* apasztalo *Povilo*, kurs sako (1. Kor. 12, 17—21): „Kad visas kunas butu akis, kur butu girdėjimas? Kad jisai visas butu girdėjimas, kur butu ūstymas? Bet dabar Dievas sąnarius statė, kožną ipaczei prie kuno, kaip jis norėjo. O kad visi sąnarei vienas sąnaris butu, kur dingtu kunas? Bet dabar daug yra sąnariu, o vienas yra kunas. Negal akis sakyti rankai: asz tavęs neprivalau, nei vėl galva kojoms: asz jusu neprivalau.“

Silratikus (D-ras G. J. J. S. isz Gr.)

Keli žodžei apie poėziją abelnai, o ipaczei apie sudėjimą eiliu.

I.

Senesniose gadynėse rasztai buvo dalinami į poėziją ir prozą pagal ju virszutinį budą: vis kas eilėmis paraszyta vadinosi poėzija, o isztisas rasztas — proza. Bet toks žvilgis ant — skyriu, kaip parentas ant virszutinio pamato, su visu teisybės neiszreiszkia. Poėzija gali buti ir ne eilėmis paraszyta, o vėl blogos eilės negali nėko bendro turėti su poėzija; greicziaus joms prider eilininkystės vardas, ir sudėtojas tokiu eiliu yra tikras eilininkas, eiliadirbis, o ne poėtas. Dėl tos paczios priežasties poėzija neesti giesmininkyste, nės szi žemindama tiktai eiles, kurios vienintelei ir deri giedojimui arba dainavimui, neapiima viso to, ką žymina poėzija. Pagal dabarnyksztį iszmanymą poėzija yra iszreiszkimu tobulos grožybės, taip vadinamo jieszkinio (idealo), t. e. mislyje tiktai isztatomo paveikslo tobulybės, kurio ir nėra visame pasaulyje, bet kokių pagal iszmones poėto galėtu ir turėtu buti tas ar kitas daigtas, atsitikimas arba žmo-

gus; lygei taipogi ji yra su iszreiszkimu ir viso tam prieszingo, t. e. visokio klydžio nu kelio tiesos, gero ir grožybės dėl parodymo, kokių neturi būti daigtas. Isz szitokio daug gilesnio žvilgio iszsiaiszkina skyrius tarp prozos ir poezijos: pirmoji parodo daigtus, kokie jie isz tikro yra, o antroji — kokeis tur arba netur būti. Dėl geresnio iszmanymo tos tiesos sulyginsime „Anykszeziu szilelių“ ir „Apraszymą žemės turtu“. Nors dėl szio reikalo nederėtu imti sulyginimopi eiles ir isztisą prozą, vienok tai nėkas nekliūva: tvertojas „Anykszeziu szilelio“, kaip žemiaus pamatysime, apie zokonus sudėjimo eiliu mažai tesirupino, taigi jei mes sujauktumėme ir suardytumėme visas tas eiles liki paskutinei, visgi nėko poėtiszka vertybe lygaus Szileliui visūse lietuviszkūse rasztūse atrasti negalėtumėme. Ne eilėse „Szilelio“ tilpsta poezija, bet iszreiszkime misliu, togi dėl ir sulyginimas jo su „Apraszymu žemės turtu“ turės czia tikrą vietą. Raszėjas paskutinio isz paminėtu veikalu sutenka skaitytojui žines apie visokius akmenis, druskas, anglis ir nauges, apsako, kokio budo kožnas daigtas, kokie jo pavidalai, ar dega ant ugnies, ar tirpsta vandenyje, ar grynas, ar sumaiszytas, ant ko yra vartojamas, kokią naudą atnesza žmogui ir t. t. Jis nėko, nėko nu savęs neprideda, nėko isz galvos neiszmislyja, o pasako tiktai tą, kas isz tikro yra. Isz to apsakymo skaitytojas semia sav žines apie daigtus, iszstato savo mislyje ir apima protu, t. e. supranta. Tokiu budu apraszomi daigtai jam persiverczia į mislį. Su visu kitoniszką apraszymą randame „Anykszeziu szilelyje“. Czia poėtas, užsimanęs iszstatyti tobulą paveikslą miszko grožybės, vartojo buvusį Anykszeziu szilelių tiktai kaip medegą, isz kurios padirbo tokį paveikslą ir prieg tam tokį prakilnų, koks buvo jo mislyje iszstatytas. Poėtas neesti vergu tikros butybės, jis apraszydama kokį daigtą ima visas jo įpatybes, reikalingas pasiekimopi užžymėto mierio, prie stokos — savo iszmislytas prideda, o kas nereikalinga — su visu atmėta. Taip ans szilelis, kurs kitkart angu pas Anykszezius, galėjo būti ir ne toks tobulas. Jei augo tenai lepszei, umedės*) ir baravykai, jei siuravo aužūlai ir puszys, jei jautėsi kvapas saku ir skruzdėlyno, giedojo tilvikas ir laksztingala ir landžiojo po krumus vilkas ir lapė, tai visu kitu veisliu grybu, medžių, žvėriu ir paukszeziu galėjo ir ne būti.

*) Du nepažįstamu žodžiu! Praszoma raszėjo iszguldyti.

Bet poėtas, norėdamas parodyti mislį grozybės, rinko iš visu miszku vis, ką gražu atrado, ir surinkęs kaip kvėtkes taip gražei susodino savo Szilelyje, jog kilo priesz akis skaitytojaus tikrai prakilnus paveikslas miszko, kuriame ana mislis grozybės stojosi nebemislyjama tiktai, bet regima ir, taip sakant jaučziama prastu dasilytėjimu. Išz tiesu, mes skaitydami Szilelį tarytumei savomis akimis regime kožną žolele, kožną medelį ir anus putinus krauju varvanczius, ir kvėtkūtas, lygias, geltonas, kaip žvakes puszeles, jaučiame visus tūs kvapus žoleliu, tą pastebėtiną tylą miszko vidunaktyje, girdime trenksmą ir oszimą miszkiniu gyventojų ir sutartines paukszteliu, dyvynai skambinanczias miszką dienai ausztant. Tokie tobuliausio prakilnumo abrozai, mums beskaitant, taip smarkei užgauna jausmus, taip sujudina szirdį, jog ir mes lygei su Anykszczeis džiaugiamėsi dėl neiszpasakytos grozybės szilelio ir lygei su jais aszaras liejame dėl tos grozybės isznaikinimo. Be abejonės mes savo amžyje szimtais kartu ėsame matę szilą, bet nėkad žiurint į jį szirdis taip neplastėjo, kaip skaitant Anykszcziu szilelį, nės nėkad neregėjome visu taip dailei kruvon surinktu gražumynu, o kartais ir rupestingai įsižiurėdami patys tulu daigtu aiszkei regėti ir jausti nemokėjome, kolei poėtas, perėmęs daug asztresneis savo jausmais ir smailesnia žiura mums viso to neiszguldė ir aiszkei regimu nepadarė. Regėdami poėtą virszesnį už mus ėsantį pastebėjime daigtu, mes su visu jam pasidūdame, žiurime jo akimis, klausomėsi jo ausimis, padūdami jo valei savo jausmus ir tarp to nei klausti savęs nebeklausiane, kas tikrai buvo, o kas iszmislyta poėto, gana mums ir to, jog vis tai galėjo buti. Vienok išz paminėtos priepažinties virszesnybės poėto negalima iszvesti, buk jis, lyg koksai burtininkas, galėtu pritraukti duszią skaitytojaus prie kokio nors iszmislyto abrozo. Iszmislas neesti be jokios tvarkos, jis turi taipogi savo zokonus, dedanczius priderinczioje vietoje rubežių, kurio negali peržengti poėtas nepražaidęs įtekmės ant skaitytoju. Jis pilnai liūsas vartoti medegą pagal savo norą, bet negali daleisti nėko prieszingo, jei ne tikrai, tai bent galimai, poėtiszškai teisybei. Taip, jei p. Baranauskis dėl didesnio iszgrožinimo szilelio butu patalpines tarp pusziu ir eglju žilviczius su obūlais, arba gražiausias palmas ir vynmedžius, kurie apie Anykszczius neauga ir augti negali, arba karklus, lygius drutumų aužūlams, amžois

suretėjusiems, ir auganczius ne slėnėse, o ant virszukalniu, — tai butu daleidės poėtiszką neteisybę; o jei nū savęs pridėjo ne-buvusias ar apuszes, ar vinksznas ir kitus medžius, tai nors izz butiszkos pusės neteisybė, izz poėtiszkos — bus tikra teisybė, nės vis tai galėjo buti. Ant galo turime priminti, jog poėzija ne visados izzreiszkia vien tikrai galimus daigtus ir atsitikimus. Ji sutveria jieszkini (idealą), o jieszkinys ir taip nepasiekiamas savo tobulybėje, kartais kilsta taip augsztai, jog atsiskiria nū žemės ir sutrauko ryszius su visu tū, kas yra žemiszka; tada poėtiszkas paveikslas stojasi tikru vaisiumi tvertuvės (pantazijos), paveikslu idealiszku, vartojamu dėl izzreiszkimo szioeios ar tokios mislies poėto, arba szejp izzmonės ir tikėjimo žmogaus. Czionai priguli visi tokie daigtai, kaip szneka velnio su szinkoreis, sznekos pasakose visokiu gyvūliu ir negyvū daigtu, pasakojimai apie vaidinimasi ir kitus stebuklingus daigtus, neiszguldumus ant pamato paprastu zokonu gamtos, o tik izzstatomus mislyje, daleidžiamus, lyg butu galinczius atsitikti. Tokiūse veikalūse ir raszėjas neturi mislies įkalbėti žmogui priimti vis tai už tikrą butybę, ir skaitytojas lengvei numanyti gal, jog toks pasakojimas yra tik virszutinis budas sznekos, pats per savę neturįs nei jokio svarumo. Jis yra, taip sakyti, žievė, kevalas rieszuczio, kurio viduje tilpsta tinkas valgymui brendulys, t. e. įtura, ideja ir pamokslas, ans dvasiszkas brendulys dėl pasotinimo duszios skaitytojaus. (Žiur. „Regėjimas“ A. 1883.)

Ir taip, izz viso czia pasakyto galime izzvesti sekanczias tiesas: proza gamtinius daigtus, veikalus ir atsitikimus ant pamato ju pažinties perverczia į permones ir mislis, dūdanczias skaitytojui apie tūs daigtus tikras žines dėl pasisavinimo protu, o poėzija prieszingai — permones ir mislis (idejas), kilusias duszioje poėto, apvelka paveikslais daigtu, veikalu ir atsitikimu dėl pasisavinimo jausmu. Arba trumpesneis žodžeis: proza paverczia daigtus į mislis, poėzija — mislis į daigtus, ana uždūda darbą protui, szii — jausmui, ana parodo tikrą teisybę, kas yra, szii — izzmislytą, poėtiszką teisybę, t. e. kas szejp ar taip galētu buti, nors izz tikro ir nėra.

S. D. S.

(Toliaus bus.)

Žemaičziu ir Lietuvos muzikas.

Dalelė žmoniū brangi, vienok panėkinta,
Isz kurios darbiu ranku žemės vaisei krinta,
Jei savo rasztu tavo vargus nemažinsiu,
Norint sopulius szirdies pasauliui priminsiu.
Mužike! tu cėcorius ir karalius gini,
Ir anu visu laimiu rasta pamatini,
Ramti garbingu vardu, visu naudu klėti,
Skruzdėlė nežinanti, kas tai yr tingėti,
Penėtoji giminiu, tikra nekaltystė,
Tu mažne viens pažįsti, kas yr vėžlybystė,
Viso gero tėvynės sarge rupestingas!
(Tos pravardės tav prigul, žmogau nelaimingas.)
Mužike! kurs pasaulio esi gera dėju,
Dėl ko tavę nėkin, kaip dulkes tarp vėju?
Tu pavasaryj, girdint paukszeziu giedojimą,
Ar pernyksztes rugienas, ar naują skynimą
Nusitvėręs už žagrės gilią vagą rausi,
Dumodamas, jog vaisiu su nūpelnu gausi.
O kada valdant jaucius sustimp ranka viena,
Griebi antra, ilsineziā pataisai velieną.
Bet kol ant minksztos dirvos javus gali sėti,
Nors du kart reik iszarti, du kart iszakėti.
Mužike! kad sulauki jau kaitrios vasaros,
Isz kaktos, kaip isz krosnies, kasdien ruksta garas,
Ar kada szieną piauji, ar kad aną grėbi,
Ar alkanas be uždaro barszezius szaltus srebi,
Matant pievoj kiekvieną prakaitūtą pėdą,
Kurio szirdis mok jausti — apsiverkt ne gėda.
Atein turtingas rudū: vėl darbingi laikai,
Skubei einate dirvon — ir tėvai ir vaikai.
Paliekat tuszezią namą, dirbat nors apilšę,
Vienas kitą raginat, trumpinat atilsį.
Vos tik auszta, dar saulė spinduliu nemėto,
O jau tu su szejmyna stovi darbo vietoj;
Tenai kruti per dieną ir dirbi su tiesa,
Kolei nepraded temti, kol neisznykst szviesa,
Neužtur tavo vargu nei saulės karsztumas,

Nei prakaitai, nei troszkums, nei kaulu skaudumas.
Kas dien javus dalgiu ar piautuvu kerti,
Kol paskutinio sziaudo žemēn neparverti;
Kol pėdus nesuriszi, dirvos ĩenugrėbstysi,
Kolei padorei kruvas eilėms sustatysi,
O varpos nei vienos stovinczios neliko,
Giesdams namon ant galvos parneszi vainiką.
Pons taria: „Garbė Dievui, darbmetė parėjo!“
Mužike, kitaip sakai: „Kits darbs prasidėjo!“
O už visus sunkesnis, jei kas gal pažinti,
Kaip tai tvartus, priedaržes reikia isztusztinti,
Kaip su szake ant ranku vežimon drabstyti,
Kaip laukan iszvežus po dirvą kapstyti,
Kaip pudymas sužėlęs sunkus yra kirpti,
Ir kol rugius pasėsi, ne lengva iszdirbti.
Jei kas norint supranta tokius vargus baisius,
Tas žino, kaip tai sunkei pelnos žemės vaisius!
Ilgai purvus braidžiodams jau sulaukei žiemą —
Kitoniszki vėl darbai prasided po žiemą.
Kaip tik gaidys pragysta, jau negali gulti:
Reik spragilą nutverti ir jaujoje kulti,
Ar kaip prikalts prie girnu per didžiausią szaltį,
Kalbėdams poterėlius visą naktį malti.
O kaip tik praded auszti, vėjas sniegą pusto,
Vos tavo kumeliukė pusnyj nepražusta,
Arba ir atadrėkyj, nors krint gausus lytus,
Vežk malkas, tvoras, rąstus — girėj pagamitus;
Ar važiuok į kelionę — per naktis be miego,
Į Varszavą ar Vilnių — purvynu ar sniegu.
Mužike! raszau darbus pagal savo galę.
— „Ne tiesa: tai tik yra darbu mano dalis,
„Kurias tiktai nugraibei, kaip virėja taukus,
„O kas-gi jums iszskynė pievas, dirvas, laukus?
„Kas sausomis padarė tas pelkes bedugnes?
„Kas akmenis suskaldė su geležia be ugnies?
„Kas isz upiu iszvalė botyrinę ūlą,
„Ant kuriu laivai, valtys tankei taip užpūla?
„Kas vieszkelius isztaisė, smiltimis iszpylė
„Ir iszrausė szalimis tą perkasą gilią?

„Kas po daržus tūs gražius medžius pasodino?
„Ir tūs kalnus su dauboms dailei sulygino?
„Kas pastatē tas baltas trobas, murinyezias?
„Ir plytu ar isz akmeniu blizganczias bažnyezias?
„Kas tūs žemczyugus, auksus, sidabrus nupelno?
„Vis tai kruvins prakaitis isz mužiko delno!“
— „Mužike! ką tu kalbi — teisus pasakymas,
„Bet tark man: koksai yr tavo gyvenimas?“
— „Su krosnia ta grincele, kurioje gyvenu,
„Tamsi, nēs vietoj langu lentukēs nū seno;
„Taip per dienas ir naktis ir dumas ir garas
„Kruvin akis, blakstēnus, krintanczias aszaras.
„Valgis? — lapai daržovēs, dūna bēralinē,
„O kauszu vandens kuno troszkimā vēsini.
„Vijoje lovos — sūlas virkszcziomis paklotas,
„Ant koju apavimas — vyžos suraizgiotos;
„Apjūsimas isz virvēs; o kriklei ir skranda —
„Tai apdarai, po kuriūs kuno paukszei lando.
„Visa nauda — padarai, kureis pelnos valgis:
„Spragilas, žagrē, piautuvs, spats, akēcziuos, dalgis.“
— „Broli mano! per visus mužiku vadintas!
„Argi isz visu szaliu esi vienaip nelaimintas?
„Sopulei tavo sēdas gilei szirdyj mano —
„Ar ir ponas dėl tavēs nėko nepramano?“
— „Manas tu geradēji, su geriausia szirdžia!
„Mano vargu, sopuliu nėks nereg, negirdi.
„Vieszpats, kursai dangūse — visi szaukia Dievu,
„O cēcorių, karalių — vadiname tėvu!
„Pirms taip augsztai, antras taip toli gyvena —
„Dėl to nenuein verksmai, nei szauksmai mano!
„Dėl to anie nežino musu raudojimu
„Ir baisiausioj verguvėj — sunkiu kentėjimu.
„Ponas mano norēdamas padauginti turta,
„Tą kartą, kada asz verkiu, lyg tartum apkurto,
„Kaip gyvolį savo tik dėlei darbo augin:
„Kas metą vis mokesnius ir darbą padaugin.
„Ipacz sargai, bandžiavos, szarvarkai ir talkos,
„Reik per dienas ir naktis dvare rantyt malkas;
„Reik galvijus ir arklius visados paszerti,

„Ir su naszezeis ant sprando atneszti jiems gerti.
„Reik dūti žąsis, gaidžius, kiauszius, vilnas, ūgas —
„Rieszutus, grybus, surius, kailius, linu sriūgas —
„Ir visokius pramonius, kurie vis didinas —
„Dievas žino, kaip anie lenkiszka vadinas!
„O žemės pusrėželis — vietomis smiltingas,
„Kitur tikras pajauris, o kitur purvingas,
„Bet ir tasai toks yra (kad tamsta žinotu),
„Jog szū didis užgulęs ūdega užklotu.
„Kart miszke ilsėdamas ant kelmuko sėdaus,
„Radau anžūle bites ir mažumą medaus;
„Einu pas savo poną, bet tuszcziam eit gėda —
„Jog žmogui nėkad gero žodžio nepasako,
„Jog darbai be rokundu, jogei veltū plaka,
„Jogei . . . tai man bekalbant, pons szauk balsu garsiu:
— „Tylėk, kame! nės tūjaus tarpvartėj pakarsiu!“
„Asz matau, jogei ponas su manim nejukauj —
„Dvilinkas, susirietęs, pro duris isztrukauj;
„Urėds capt už pakauszio, nurovė kaltumą,
„Lyg kokiam Bernardinui padarė karuną:
„O kaip plauku neliko, už ausies nutvėrė
„Ir ant žemės parvertęs su lazda nupėrė.
„Einu namon vos gyvas, nupesztas, nuplaktas
„Ir su didelin gumbu kruvinu ant kaktos.
„Žydėlis tar: „Girdėjau, jog ant to ne galas,
„Jogei dabar bus ryksztės ant tavo pakalos!“
„Bucziūju žydui kojas, meldžiu gelbėjimo,
„Tas už cukraus galvelę pirkto atleidimą.
„Bet isz klėties iszvežė, ką tik jis norėjo,
„O dovaną paėmęs, szitaip prakalbėjo:
„Girdėjau, jog moki gudiszka raszyti
„Ir visokias rokundas szeip taip iszguldyti!
„Raszyk pas Aleksandrą arba Kanstantyną,
„Ar pas aną senatą — patsai geriaus žinai,
„Jog kas dieną meldžiamės už anu sveikatą;
„Tegul tie žmoniu tėvai — žmoniu vargus mato.“
„Atsakiau: neder pirsztus tarp duriu kaiszioti
„Ir svetimoj bažnyczioj žvakeles dagiotti.
„Ar asz budu tokiu urvon lapiu lįsiu,

„Ar kaip gandras gyvates po pelkes naikisiu?
„Ant kieno asz vežimo ar arkliu važiuju,
„Pagal jo norą visad giesmele dainuju.
„Kaipo dudorius birbia, taip kazoka szoku,
„Trumpai sakant: gudiszkai raszyt nemoku!
„O kada ir mokēcziau, tai to dirbt nenoriu,
„Nės bajorui ant pono pikts žodis nedoru.
„Atsakē: „Teisei kalbant, taip raszyt nelisuiu,
„Tegul-gi Vieszpats Dievas susimilst ant jusu.““

Dijonyzas Poszka.

Paukszeziu kalba*).

Senovės Lietuvei tikėjo, jog medžei, gyvolei bei paukszezei buvę kitą kartą tokie pat žmonės, kaip ir mes, ir jogei jie — visokių priežascziu dėlei — tik į medį, gyvolį, pauksztį ar žuvį pavirtę. Toksai įtikėjimas iki musu dienu dar užsiliko. Kaip senovėje taip ir musu laike, pauksztelei, girės ir namu gyvolei, medžei, pagal Lietuviu duma, tur savo įpatingas kalbas, kurias žmogui vienok esą labai sunku suprasti. Taip, antai, pauksztelei susiszneką becziuibėdami ne vien su kits kitu, bet mėgstą ir žmogui kartkarceis ką nors pasakyti. Ilgai beįsiklausydami paukszteliu kalbai, žmonės pradėjo suprasti, ką jie mums saką. Ožkabiliūse sekanczei suprantama taniausei minavojama plunksnūcziu kalba:

Vėversys, vyturys, cyrulys giedodamas sako: „Cziivyru - vyru pavasaris! palikau vaikelius nelesitus, parlėksiu — palesisiu.“

Putpela: „Žmogau, žmogau! szū pautus neszē! Cziucz pamesk! cziucz pamesk!“

Griežlė: „Krės, krės! varszkės! o kam? — vaikam! — kokiems? — mažiems!“

Kregždė: „Iszlėkiau, palikau pilnus klūnus, pilnus arūdus — suėdēt, sugērēt! kad jus isztintumet!“ *Arba:* „Vyrai, vyrai! mergos pautienę kepa!“

Visztaitė (slampa): „Szkisz, szkisz!“

Volungė: „Jieva, Jieva, Jieva, neganyk po pievą — pasakysiu Zobėlei: tav atims kirvelį ir nukirs kaklelį.“

Gegutė jūkdamasi sako: „Vai kad asz parlėkus' rascziau tuszcziaus namus, pilnus kapus, tai ir man padėtu kukūti!“

Tetervas: „Mārczios brolis — Totorius: oszkos pieno — nevalgau! — bu bu — gumbū!“

Viszta: „Kapa, kapa su deszimczia! padėjau — paimkite!“

Gaidys: „Tinginy, kelk!“

*) Užraszyta 1870. Sulygink: *Bezenberger*. Litauische forschungen. Göttingen 1882. Laksztas 89—91.

Karvelin kalba: „Cit, broļau neverk! Ateis pavasaris, paduks vyrai — barstys žirnius po laukus, o mudu parinksīva!”

Lakstingala: „Juruk, Juruk! važiūk, važiūk! paplak, paplak, paplak! pfiuiii! tarara . . . trrar . . . !

Pragoje.

J. Bs.

Mergytēs iszējimas.

Linksmāi.

Pa-len-kyj. pa-len-kyj sau-ly - tē te - ka; pa-szi-lyj
mer-gy - tē li - nu-žius rau - ja. pa-szi-lyj mer-gy - tē
li - nu-žius rau - ja.

Atjoja bernytis, jaunas, nevedēs,
Szokīdams, mudrīdams bērā žirgelī. ::

„Padēdievs, labādien, linu rovējē!”

„Tav dēkui, bernyti; kur jodinēji?” ::

„Pas tavo tēvelī valgiau ir ģēriau,
O tavę tēvelis man pažadējo.”

„Ne tiesa, ne tiesa, jaunas bernyti!

Važiavo tēvelis ī Tilzēs mēstā,

ī Tilzēs mēstelī rubužiū pirkti.

„Atjokie, bernyti, seredos rytā,
Tai rasi szirdelę jau sumislytā.” ::

Atjojo bernytis seredos rytā,

Nerado szirdelę dar sumislytā. ::

„Kur vesiu, kur dēsiu bērā žirgelī?

Kur mausiu, kur dēsiu aukso žiedelī?” ::

„Vesk bērā žirgelī ī pudymēlī,

Mesk aukso žiedelī ī rudynēlę. ::

„Težvingauj žirgelis po pudymēlī,

Terudyj žiedelis po rudynēlę. ::

„Atjokie, bernyti, subatos rytā,

Tai rasi szirdelę jau sumislytā.” ::

Atjojo bernytis subatos rytā,

Tai rado szirdelę jau sumislytā. ::

„Kur vesiu, kur dėsiu bėrą žirgelį?
Kur mausiu, kur dėsiu aukso žiedelį?“ ::

„Vesk bėrą žirgelį į žalią lanką,
Mauk aukso žiedelį ant baltu ranku..“

Kuczius.

Szis tas isz senesnio laiko Prusu Lietuvos.

Po įvedimo vėros atnaujinimo (reformacijos) Rytprusiuose, rodosi, ilgesnį laiką stoka kunįgu lietuviszką kalbą mokėjusiu poniavojusi. Pagal Amulto presbyterologiją*) (Karaliaucziuje 1777), *Katycziūse* nū 1568 m. per szeszioliką metu kepunninkas, pravarde Tomas Sitt'ė, buvęs kunįgu; kaip įpatiszka sakoma, „dėl stokos studėravasiu vyru, kur lietuviszką kalbą moka.“ Bene isz tos paczios priezasties ir *Piktupėnūse* rubsiuivys, pravarde Valentynas Heidemann'as, tapė kunįgu.

Kaip toli praėjusiaane szimtmetyje rubežei lietuviszkosios kalbos nusi-traukė, galime isz to matyti, kad tū kartu *Nordenburg'io* mōstelyje (Gerdavos skirtyje) taip lietuviszkai kaip ir lenkiszkaiz kozoņį apsakė. Toktai tapė tik 1802 m., mirus Mellaukiūse gimusian kunįgui Jokubui Jeroszui, per karaliszkaiz ūtato ministėriją pakelta (Rėza, presbyterologija, Karaliauczius 1834). — Bažnyczkiemais, kuriūse ne vien lietuviszkai, bet ir lenkiszkaiz bei vokiszkaiz miszia laikoma buvo, Amulto presbyterologija (žiurėk virszuje) vadina Dūbininkus, Kleszovius, Žabynus, Dambraukus, toliaus ir Galdapės mēstą. Minėtiejie kiamai (lenkiszkaiz vadinami: Kleszczevo, Żabin, Dąbrowka) gul Darkiemio ir Galdapės skirtyse. Žabynūse triju kalbu dōlei uždėtoji kunįgija 1817 m. vėl tapė isznaikinta. Dambraukūse szendien jau pažinties lietuviszkos kalbos dėl priēmimo kunįgo vietos nebėra reikalinga. — Czion teesie tūjaus paminėta, kad *Garaicziū* parapijoje szale Galdapės tik vos keli, *Gėricziū* parapijoje prie Stalupėnu pagal vieną pridaviną dar tik 150, pagal kitą dar tik 60 Lietuvininku ēsa.***) Greitasis nykimas (arba naikinimas) lietuviszkosios kalbos anūse kampūse tur kožną jos prietelių skaudulingai užgauti. Bėdžei Lietuvininkai ten gyvena be jokio dvasiszko maisto prigintoje kalboje, be jokio susineszimo su broleis aplink Tilžę, ir nei žinote nežino, kad lietuviszki laikraszczėi iszeina.

Karaliaucziuje pirma buvo įpatiszka lietuviszka bažnyczia szv. Elzbėtos. Paskutinei kunįgai buvo *Jonas Epraimas Janzonas* (nuėjo į Tolminkiemius), *Jonas Liudvikis Engevald'as* (isz Peszekiu prie Stalupėnu, nuėjo į Didlakius) ir *Danėlas Thiesen'as*. Szitas ējo, vietai 1807 m. isznaikintai tapus, į Dūbininkus. Bažnyczios butas, kursai, kaip Rėza savo presbyterologijoje apgailėdamas sako, „kapiniu ir szeip kitokiu dyvinu paminklu gana daug turėjo“, tapė į žalnėriszką koravonės butą permaintytas (!!!) ir garnizunos kunįgui isz Friedrichsburg'io uždūta, kelis kartus per metą lietuviszkas miszes laikyti ir, Lietuvininkams szventos vecziarės praszant, su

*) Presbyterologija, suraszas parapiju ir ju kunįgu.

**) Mums rodosi, tai toksai pat pridavimas bus, kaip ir liet. rasztu draugystėje minėtasis.

szeis juju kalboje parendo szventiną laikyti! — Kadangi virszuje Tolminkiemius priminiau, tai czion tūjaus pridursiu, kad bažnyczkiemyje, kur Lietuvininku giesmininkas Dūnelaitis gyvena ir mirė, szendien lietuviszkoji kalba kuņigui jau nebėra reikalinga!!!

Kuņigas *Krisjonas Lovynas*, gimęs Bartenstein'e, miręs *Naujojoje* 1783 m., yra Hasselberg'io pamokinimā apie užauginimā vaiku ir Hollaz'o ēvangēliszką malonės davada į lietuviszką kalbą perguldęs ir spauzdinęs (Rēza, presbyterologija).

Lenkiszkas Lietuvininku prietelius.

Isz svetur.

Berlynas. Isz czia girdėti, kad Prusu valdžia dėl *svokiecziaavimo rytiniu žemės daliu* (Lenkijos ir Lietuvos) *laukus užpirksenti, kurie apsodinimui su Vokiecziu burais suvartoti busę; tam dalykui keli milijonai pinigų nū karalystės saimo busę praszyti.*

Poznanius. Septyniu metu sena sirata tampa iszvaryta dėl to, kad jos tėvas anapus rubežiaus gimęs! Tai yra (taipo raszo vokiszkas laikrasztis Germania vadinamas) szvėžiausia žinė, iszrodanti dūsningystę bei meilę prieš žmones. Idant dalykai, kuriūs vėryti žmonės nenor, pastotu vėrytiniais, teesie dūdami žodžei kuņigo Ivaszkievycziaus isz Kempės mēstelio 13. dieną lapkriczio (novemberio) 1885 k. r.: „Prie ant galo įsivardyjusio kuņigo szendien Tomaszekėnė, naszlė mēszczionies Adalberto mirusio pirm pusės metu, atvykusi drauge su savo motyna Janikėne, priedienininko naszle, sekanczius žodžius paraszydino: Prie manęs yra užauginama mano (nabasztininko) vyro bei jo pirmosios paczios mergelė. Mergaitė vardu Marijonė einanti į asztuntus metus. Paskutinioje nedēlėje atėidavo kas dieną du kartu daboklei (pulicijos sargai), norėdami ją drauge imti, idant Lenkūsna gabentu. Per paskutinės subatos dieną mergaitė iszsigandusi dėl to, kad daboklius ją iszkaloje sugrėbti norėjęs, ir ant lauko pabėgusi czėlą pusdienį patvoryje miegojo. Isz iszgaščio bei szalczio apsirusi ji lovoje gulinti. Tai jau urėdininkas atėjęs ją drauge imti naudyjęs. Mergaitė isz bainės drebėdama meldusi savos motynos: Mama, neleisk manę szalin, neeisiu į Lenkus, noriu pas tavę pasilikti! — Vakarykszcioje dienoje žmona pavietiniui (lantrotui) rasziusi, jog jis jai paliktu mergele, nėra ji pasižadanti ją paszelpiti ir maitinti. Bet daboklius tik vėl atsiradęs. — Primenu, motyną ne isz Lenku, bet isz szios pusės ēsanczią. — Ivaszkievyczius kuņigas. — Tą atliudyja Marijonė Tomaszekėnė, Agnėszė Janikėnė ir Jokubas Lorenczaitis.“

Kolmar'as (Elzase). Kaip kartą svodbininkams gal eiti, kitas nei sapnūte nesapnūja. Elzase yra paprastas budas, kad per svodbą marczius paryszius jaunikio geri pažįstami iszsidalija. Taip viename mēstelyje ne toli Szletszato burgmistro pagentainė apsivedė, ant kurios svodbos tas pats paprotys tapė laikomas. Nėkas nejtėmyjo, kad paryszei buvo raudonai baltai mėlino dažo. Svodbininkai po sklypelį tu parysziu prisiasigioje, dar antrą dieną ir po mēstą su tais vaikszciojo. Ilgą netrukus gauna visi termynus nū prokuratoriaus į Kolmaro mēsto koravonės kamara, atsirasti, kur reikia atsiliepti dėl „polytiszko pasiženklinimo“: raudonai baltai mėlinas parvas tai Prancuzu

karuna! Sudžios ponai vienok negalėdami persiliudyti apie priskųstuju piktą mislį jūs visus atkaltino to nusizengimo.

Isz Lietuvos.

Naumėstis (Suvalku rėdyboje). Paskutiniuose dienose gegužinio mėnesio 1884 m. atvyko į Naumėstį (Suvalku rėdyboje) isz Varszavos varszavinis sudo butas pakajaus, sudyti sąnarius buvusio susirinkimo naumėstiszkės karrengės vaikinų, szaukiamu į vaiską. Apkaltįtais buvo prieszšėdis — virszinis (naczelninkas) pavieczio, Trabsza, sąnaris virszinis žemiszku sargu Zdanov'as, pavietinis vaistytojas Petrauckis ir du vaitai: Jūzas Puidokas Zipliu valszciaus ir Cakrys — Pustelninku valszciaus musu pavieczio Suvalku rėdybos: prie to dar buvo pritraukti Miliaueris, kaipo sąnaris nū mėszcioniu ir Sakalauckas — tarnas Petraucko, isz kuriu szitie visi ve valninę jaunus vaikus nū vaisko už gerus pinigūs. Mielas skaitytojau! negeidauk, kad asz tav padūcziau szendien visą žinę apie tą provą, kurios visi kreivi veikalai tos draugystės buvo rinkti per pustreczius metus nū žmonių visame pavietyje ir suraszyti bene į septynis didelius skyrius; pasakysiu apie apsudyjimą kaltininku, o po tam apie tai, ką man teko regėti ir girdėti, o apie ką nenorėcziau užtylėti, nės tai musu brolei Lietuvėi czia yra prietamni, kurie buvo ta melžamaje karve, kurios pieno teko ir szuniui ir katei, o ir karvutė bergždžia liko ir apie ją jau žydai midigauja skersti ant „koszer“. Isz apsudytųjų nebuvo vaistytojo Petraucko, kuris, kaip katė pelenus prieterszusi, bėgo į užrubežį ir tenai kniaukė tai ant vieno savo pažįstamo, tai ant kito, savėpi iszdūtoje knygutėje „Liudzie bez jutra“, kuriūs pirma laikė už savo didžiausius prietelius ir geradėjus, o dabar įlindęs per prieteliszką pažintį į ju naminį apsielgimą iszmėtinėjo jiems visokius mažmožius kaipo jūkdarys, nės budama pati sudumblėta savo apsielgimu, turėjo jo sauzinė, jieszkodama patėkos, mesti purvais ir į tą szventą ugnakurą naminės sandaros, pakajaus ir meilės, kad nor kiek tiek nusiraminti savo pajautimo kirmėlę ir savo dumblą apibaltįti. Paliksime jį supurvįta užrubežiūse beplujant svetimos žemėse, kaipo sutersztą atskaluną iszsimitusį patį isz musu gamtos nesudyja, o grįszime pas likusius, kurie pritraukti prie lipinės teisybės ar kaltai mat ar ne kaltai tapė apsudyti, nės liudininkai davedė, kad iminėjo pinigūs vaitai ir Sakalauckas, kaipo tarnas Petraucko, kuriam atidavė pinigūs. Anie virszininkai Trabsza ir Zdanov'as gerai gynėsi, kad ve neėmę pinigų, bet isz viso davedimo rodėsi, kad negalėjo buti, kad jie nėko nebutu žinoję apie tą bicziulystę palengvinimą sunkenybės svetimos kisenės teisingu budu, o per tai apkaltiti tapė ir taip apsudyti: Trabsza ant 4 metu su nustojimu visokiu provu ant gyvenimo į Permos rėdybą, Zdanov'as ant 2 metu ir ten taip-gi be provu, bet pagal palengvinimą augszcziausio užsakymo (ukazo), Trabsza tik ant 6 mėnesiu į pilkalinį, o Zdanov'as ant 3 mėnesiu į kareiviszki kalinį; vaitai Cakrys ant 10 mėnesiu į kalinines rotas, Pindokas ant 8 mėnesiu ir ten abudu su nustojimu visokiu provu, Sakalauckas ir ant 10 mėnesiu, o Miliaueris, kaipo žmogelis nėko nciszmanąs ir nesuprantąs tokiu giliu mandrybiu svėtiszkūse apsiėjimūse, kur vienas kitą smaugia, o tas nerėkia, tapė nekaltu. Parengę kožną be

vieną iš to pulkelio nū sunkiu darbu, kur kuriam paskirta, mes pirmiaus szirdingai gailimėsi ju, kaipu musu artimu, bet atmįdami ir ne sykį regėdami tą vargą, tas aszaras, kurias ne vienas Lietuvis artojas praliejo, netekęs nē kiszenēs, nē sunaus darbininko, ir tas Lietuvytes, kurios ne vieną brolelį ar sunelį apraudojo, neszdamos paskutinį savo kruviną grasį ir mėstą, atidūdamos kaip kada bile kokiam valkiosui, kuris gaudē jas, kaipu žuvytes drumstame vandenyje, szirdis musu atsileidžia nū gailescio anu apsudytu, o greitai grįžta gailėtiesi tu Lietuviu, kurie szendien iszvaryti isz savo ukēs, bastosi po svetimus kampus; sakau, apmislyjus apie tai, lengvesnis gailėstis yra anu, kurie tapē ju plēzikais ir lupikais be peilio; ju szirdis neramino ir graudino aszaros musu broliu, nēs jiems jie nebuvo brolei, bet žmonēs, „klopai“, kaip žydai sako „gojim“, kurie nū Dievo tav atidūti naudoti. Varszavinis sudo butas pakajaus buvo sudētas isz prieszsēdžio p-o Potulovo, dvieju sąnariu ir raszėjo; prie to dar prigulėjo apkaltįtojas (prokuratorius) p-as Kovaliauckis. Liudininkai tai buvo Vokiecezi, tai Žydai, tai Lenkai, o daugiaus Lietuviu. Priprastu budu buvo užkalbintas pervestojas ant gudiszko isz lenkiszko, vokiszko ir lietuviszko vienas žydelis žvairys kumpanosis isz Naumescio. Jisai kad ir nesimokinęs, moka lietuviszškai kaipu gimęs Lietuvoje, vokiszškai kaipu žydas, rusiszškai kaipu pakampinis apgynėjas visokių dorybiu, raszytojas visokių apkaltu (prasbu) ant bile ko. O kaip jis moka lietuviszškai ar vokiszškai? — O sze kaip: Prieszsēdis: paklauskite liudininko, ar jis davē pinjgus daktarui. Tas klausia: ar tu davei pinjgus daktarui Petrauckui? — Aa, daviau! o už ką asz jam dūsiu perveda: da, on dal dengi doktoru Petrovskomu. Toliau klausia prieszsēdis: paklauskite liudininko, ką jam pirma skaudėjo, ar krutingę, ar galvą? Tas klausia; liudininkas sako: man skaudėjo krutingę, o kaip daktaras davē lēkarstvu, tai paskui skaudėjo galvą ir isz ausu pradėjo tekėti. . . Pervedėjas sako prieszsēdžiui: maczala boliela golova, o potam, kak doktor dal liekarstvo, to perestala boliet' golova, a naczala boliet' grud . . . Tokiu pervedimu buvo daugumas isz lietuviszko ir isz vokiszko, nēs Vokietis Cakrys kalbėjo plattdeutsch, kurią pervedėjas ne labai gerai suprantas, tiktai ve hochdeutsch. Daugumas Lietuviu, grįžusiu isz vaisko, arba paszauktu, apsiėjo be pervedėjo, nēs mokėjo gudiszškai. Kaip pasirodē, prieszsēdis p-as Potulov'as pats suprantas vokiszškai, vienas sąnaris taip-gi, p-as Kovaliauckis, bene kaipu Lenkas suprantą lenkiszškai, tiktai lietuviszka kalba buvo nesuprantama sudžioms. Dabar klausimas: kaip galētu buti ir ją suprasti? — Atsakymas trumpas: tegul butu raszėjas (sekretorius sudo) buvęs tikras Lietuvis, kurs pabaigē universitētą — atidalinimą provu, o tokiu Lietuviu jau szią gadynę yra, tada sudas be pervedėjo suprantą visas savo provincijos kalbas. isz kuriu kožna be viena versti ant kitos kalbos ne taip labai lengva yra, kaip rodosi. o jų kalbą prastu žmoneliu, kaip kada ir ne dyvai jos pajautimus peratžagariūti, kaip tikosi toje provoje. Vienok Lietuvei, prisirengę moksliszka drutybe, tarnauja kit kur, nēs Lietuviams duris augsztu tarnavimu vis dar užvertos, kaipu Lenkams, su kureis jie netur nē jokios giminystēs. nē bicziulystēs; ar Lietuvei negalētu prie gudiszku urėdininku tarnauti Lietuvoje? Tikrai, kad jiems gēda butu kaipu žydui žydą sukti, kridayti Lietuvį, o taip jau-gi neatsirastu tarpe Lietuviu tokiu Petraucku, ap-

gaviku rundo ir žmoniū, kurs, atėjęs pas mus su lazduite rankoje, po keliu metu jau sztai du dvaru nusipirko, užmokėjęs apie szimtą tukstancziū rubliū. Gražus pinigai į asztūnis metus O! Lietuva turtinga, matote ir daugumas tokiū poneliū geradėju yra Lietuvoje nū plonu iki storu. Per lupas Lietuviū Lietuvei supras geidavimus rundo musu ir jo reikalus aiszkei, kaip reikia suprasti tikram gyventojui visos Rusijos, o kas jam tai iszgul-dys? Ar rasztininkas gminos, kūrš tyko jį prigauti, nuplėszti, turėti ką prapusti, ar vaitas avigalvis, kurs isz prastu žmoneliū iszrinktas ir nežino nė jokios provos, tankei ir jam rasztininkas iszkasa gilyn dūbę ir reikia ka-linyje pabaigti vaitystą, ar, sakau, virszinis pavieczio, kurs su gaspa-doreis nesusieina ir nesusiszneka? Tikrai, kad nė vienas isz ju. Tiktai Lietuvei Lietuvoje galėtu buti naudingi ir vienam ir kitam. — Kas įveisė tą iszsivalninima papirkimu nū vaisko? Pasakėlė tokia. 1830 me-tūse Lietuvei stovėjo drauge su Lenkais priesz Gudu vaiską, 1863 metūse ir daugumas Lietuviū buvo priviliotas į pakilimą, per tai Lietuvei žiūrėjo ant gudiszko vaisko kaipo ant prieszu; kada 1864 metūse ir Lenkai ir Lietuvei parengti tapė szaukiami gudiszku vaisku, ne dyvai, kad nė vieni, nė kiti nenorėjo eiti, slapėsi, bėgiojo; tada rundas padarė burtas (liosas), norėdamas palengva primonyti eiti į vaiską; kas isztraukė augszta numerį, tas liko namie, o kas isztraukė mažą, tas turėjo jau eiti, bet jei buvo tur-tingu, tai galėjo iszsisipirkti už 400 rubliū. Daugumas Lietuviū ir Lenku pirkosi. Rundas, matydams, kad ir tokiū budu atsivalnyja nū vaisko, po keliu metu, iszrinkęs pinigūs, padvejavo bilėtus už 800 rubliū. Ir tada ra-dosi iszsiperkancziū, tik recziau, bet jau pinigai pasimazino ukėse. Toliaus užpūlė pagalvinis stojus į vaiską, tada žmonės piktos valės, budami isz pa-jautimo prieszais rundą, kaip antai ans Lenkelis Petrauckas, valmino, kaipo vaistytojas už tą paczia prekią, o kaip kada dvilypę ir trilypę, iszdūdamas per karrengės sąnarius tokius pavyzius, kad toksai ir toksai vaikinas yra ne sveikas. Jei sąnarei tur sėbravimą su daktarais, tai juk nenutvėręs nesa-kysi, bet elgimasi ju aiszkei paženkliina, beje: vienas virszinis (naccelninkas) pavieczio (M.) gavęs vietą, atvažiavo labai suvargęs, nės paskutinius pinį-gus iszdavė už bilėtą, ką atvažiavo gelžkeliu, o szendien labai puikei įtaisė savo gyvenimą, ir pasakoja artimieji, kad jau turiš apie 50 tukstancziū rubliū; kitas vėl pavietinis virszinis (P.), kurs jau seniaus ėsas, yra tokiu laimingu gyventoju Lietuvoje, kad kas antras ar treczias metas vis tai jo bobutė, tai dėdutė mirszta ir palieka tai po 20, tai 30 tukstancziū rubliū isz savo ve turtu, kūrriūs jis tū gabena į petrapiliszki banką (pinįgu krau-tuvę). Kad kam Dievas tokias bobutes ir dėdukus siunczia, tai bepig ir gyventi ant žėmės. Kitas vėl, kaip vėžys susidėjęs kiauszius, aplink sznypszczia ir labai savo lizdą daboja nū visokiū žuvycziū, kad akys neuž-tėmytu ir kiausziū neprarytu. Et! t'est Dievui ant garbės O ka, kad kitąsyk buvo atsivalninimas, per tai ir dabar pasidarė galimu ir neabejotinu. Žmonelei neszė paskutinį grasį už sunų, brolių, kitas ir isz kolionijos iszlėkė, o į jo vietą įtupė žydelis, ar Pruselis; czia jau vaisaik su-sigadyjo priežodis: „neturi pinigū, nesižanyk“, ir ne vienas jaunas vaikinas, atlikęs apžiurą (superrevizija), ikiszęs kelis szimtus rubliū, kam reikėjo, ku-riūs buvo paskolyjęs ar isz kaimyno, ar isz Mausziaus, ar nū Apkio, jojo

pas mergā — ve jau žanytiesi, o pirmas klausimas, kiek gauna pasogos (matai žydiszkai); jei penkis ar szesziš szimtus, tai jojo toliaus, kur tukstantį gaus; tėvas, turėdamas kelias dukras, o norėdamas iszleisti, tur derėti su jaunikiu, kaip tarytum su žydu už kokią trobą, ar javą, ar gyvūlį (tik ne galviją); gerai, jei tur pinigų, o jei ne, tai tur skolyti ir priesz szliubą parupiti, nės skolinkai laukia jaunikio grįžtant isz szliubo su pinigais, o ne su marczia. Szios gadynės priežodis sentėviu ēšas toks: „szilta ožka meilesnė už gražią merginą“, mat bile turtinga. Nepasakysiu to, kad Lietuvei butu godus ant pinigų, bet dėl to, kad reikia skolas ar dalis mokėti, o į skolą įvarė tiktai burtos (liosai), ir per tai padidino ukėse dalis. Jau szendien beveik nėra namu, kurie neužmokėjo kelis szimtus už liosus ir nėra namu beveik, kur nerastum skolas isz tos priegados. Per tai piniginis buvis Lietuviu szę gadynę tapė labai vargingu, o jų toliaus, jų labiaus; o kur tie pinigai dingo, tai jau žinome isz szito suraszyto atsitikimo. — Bet asz dar norėdamas su broleis Lietuveis truputį papleperiūti, norėcziau prisegtį prie to dar vieną, rodosi, mažą pinigų ēdžią Lietuviu. Daug ukiu vargina ir naikina szitie jauniejie szios gadynės vaikinai — szpicai, kaip jau jūs keta vaditi, ir merginos dabinės. Nemislikyte, kad asz czia rasycziaiu, kad jie ēšą tinginei, ne! Lietuvis ne tinginys; jis dirba, kaip skruzdė, bet szioje gadynėje smaugia mus naujas paprotys bezdžionkavimo mažesniu nū didesniu; matai, vyruakai jau įjunko į papėrosus, cigarus, sudegdami kaip kada ir namus, alutį, vadinamą paskolytu žodžiu bavarsku, kurio jie geria tiktai nūstelbas, kaipi kokias putojanczias sriutas, neapsilezdami vienas kitu lenkcziai, katras daugiaus iszgers ir pragers, kiti szoka ir kvartomis bovyjasi ant pinigų; ar tai su pinigais siausti! musu tėvucei nekad nesiantė su pinigais. . . . Jaunosios merginos vėl kažin į ką pavirto: tegul jos dar pypkiu neruko, ne daug surukjtu, bet rėdosi kaip panelės nū koju iki galvos vis pirktineis, kita mažu tik marszkinius dar neperka, o jau pusmarszkiniei, tai beveik visu pirkti, nėra ką jau kalbėti apie sijonus, kedelius, ar apatinius ruikius, tai tūs dėvi vis pirktinius; o jau skepetaitės, tai szilkinės, atlasinės, palenkiant diezkrasztes, už kurias kas mets palieka po szimtines. Ar tai kitaszky szitaip buvo? Jau nėra senovės gadynės trincziau suktiniu, kuriūs dėvėjo Lietuvei szventomis dienomis, dabar trinczeis vadina tik pakulinius baltus kasdieninius, o jau szventai dienai vadinasi prancuziszskai: surdotai — kortinei, gelumbinei . . . o kaip kada į koki surdoczių ar korezių pažiuri giliau, tai jau skolu kirbžda, bet dabas (madas) varinėja; kur dingo tos skaisczios Lietuvis merzinos lelijos, kurios audė ir vyrams prozaktinius trinczeis, kur tos verpėjos ir audėjos trinkėjos anu marginiu, anu kedeliu ir žiursztu rinkiniu! . . . Rasi lietuviszka milinė rudinė sermėga pasakytu, kaipo seniausia ir kantriausia dėva Lieiuviu, kuri prastovėjo su lietuviszka kalba sykiu pulkelį meteliu ir prostovės, kol svėtas lietuviszcai kalbės, jukdamasi isz tu szios gadynės mergeliu, kuriu pirsztukai pavirto į virbalus žydams pakulas kratyti, ar sav maiszu iszsi-austi; juk|maiszu nedėvėsi, merguzėlė; o kūmi? — Tėtis, mana nupirks. tigi, tigi. juk nupirks . . . už paskolytus pinigus. Turtingos Lietuvaitės musu laiko nepasigins savo ranku darbais, tik pirktineis viena už kitas. Ar gal ukė trivoti visus taip apdengti, iszspirkti ir iszmokėti dalis? Nė kitaszky buvo tu puikiu pirkiniu, nė tu

brangių dabu, o per tai ju daug buvo, nės mažai reikėjo, nės nereikėjo nė sudo papirkti, nė vaistytoju nū vaisko valmintiesi, juk kad yra daviku, tai vis bus ėmiku; sako: kvailas dūda — kytras ima, ale tegul kytras ima, jei kvailas nedūs. Jei taip žengs musu daba, pasijusimė, kaip ant musu lygiu lauku ir lanku gyvės ateivei rudbarzdžei. ar kaimynai szleivei, tada musu prova visai bus pralaimėta; kol laikas, stokime stiprei ir imkimėsi už savotinio dabo . . . mažiau pirkime, o daugiau nedūkime, tik pardūkime, o jei neturime ką pardūti, tai už ką galime pirkti? Juk skola ne rona, neužgys....

Szunkarys.

Tilžė. Draugystė „litauisch-literarische gesellschaft“ laikė vakare 17. grūdžio m. gaspadoje hôtel de Russie savo mėnesinį susiėjimą. Rejalgymnazijos mokytojas Šöcknick'is laikė kalbą apie žemę ir gyventojus Rytprusiūse. Czion tik tiek praneszime, kiek musu giminė užgaunama. Rytinė ir vakarinė Prusija pasirodanti priekaba Lenku žemės (tur buti negana suvokiecziūta!). Szio kraszto gyvatiminkai pasirodą įpatiszkais žmonėmis; o tik neėsą galima apie įpatiszkus žmones kalbėti. Paskutinis prusiszakai raszės žmogus jau 17. szimtmetyje miręs. Vokiszki kolonistai (naujokai) isz visu Vokietijos pakraszeziū nū vidurio 13. szimtmeczio stiprei suvokiecziavimą ir iki sziol vedę. Mozurn ēsą skaitliaus 200.000, Lietuvininku 50.000 (5000 jau iszvarė, o dar 5000 rasi iszvarys, tai beliks 40.000!!!) kursai skaitlius ir l. r. draugystei per mažas pasirodąs (mums rods viena mēra, ar musu kaimynai musu tik 5 tukstanczius, ar 50 tukstancziū, ar 500 tukstanczius beranda; mes vis žinome, kiek musu yra, o isz visu rasztu suprantame, jog ju didžiausias meilyjimas yra, Lietuvininku skaitlių kū mažiausiai regėti). Kas daugiau kalbėta, tai dėl musu menkai intereso tetur. — Antrąjį pranesziną laikė rejalgymnazijos vyresnis mokytojas Thomas apie etymologiją arba kilimą geograpiuszku vardu musu provincijoje. Ne mažas skaitlius visu vardu ēsąs sykiu slaviszakai lietuviszkos kilties. Deimė ir Danė primenanti ezėlą eilę pietinėje Eiropoje randamu upiu vardu, prie kuriu szaknis „don“ girdima. Vardas „Memel“ isz Niamuno pasidares, kaip ir Tilžė gavusi vardą nū Tilželės uputės; Ragainė bene taip pat savo vardą nū Kryžoku užberto Ragupės upelio priėmusi. — Susiėjimas tapė užbaigtas 11. ad. vakare.

— 11 grūdžio m. Bürgerhallės svetlyczioje susiėjimas Tilžės mėsczioniu tapė atlaikytas, kuriame apie tai kalbėta tapė, ar Tilžėje gimusiam Vokiecziū giesmininkui Max v. Schenkendorf'ui czion paminklas galėtu tapti pastatytas. Tam dalykui sustojusioji komitija užsiėmusi paminklui reikalingsius pinigūs visoje Vokietijoje rinkti. — Tilžės Keleivis prie to priduria, o mes su tikru džiaugsmu atkartojame: O kaip butu, kad ir Lietuvininkai savo didžiam giesmininkui Dūnelaicziui, buvusiam Tolminkiemiu kunigui, kad ir ne tokį kasztaunų paminklą statydintu? Lietuvininkai daug daugiau tokio paminklo privalo, kursai jiems primintu, ką Dūnelaitis musu mylimoje kalboje yra raszės. Jo „meto laikus“ skaitydami juk tiek daug kartu tą saldybę pajusti turime, kuri žodžiūse ano minėtojo vokiszkojo giesmininko gul. jam sakant: „Muttersprache, mutterlaut! Wie so womesam, so traut!“ Labai velytina butu, kad kožnas Lietuvininku kudikis, vokiszakai iszmokės, ir suprasti gautu, koks skarbas jo motynos kalboje gul.

— 20. grūdžio m. tapė „vokiszkame bute“ *lietuviszkos draugystės Byrutės* mėnesinis susiėjimas atlaikytas, ant karto szį kartą tiktai 40 žmonių tesusirinko. Kalczia tokio mažo susiėjimo, kaip tyrėme, buvo bausis darganotas oras. Vakare ant zėgoriaus pusės triju tapė susiėjimas perdėtinio *p-o d-ro Bruažio* atvertas. Raszėjui *Mikszu Jurgiui* paskaiczius praėjusiojo susiėjimo sudumtines, kalbėjo pagal dienos rėdą *Janku Mertynas* apie tai: „Ko mums reikia“. Kalbėtojas iszguldė, kad tiktai mokslas Lietuvininku stiprybė ir kad be mokslo negalima iszlaikyti nei teisingumą, nei vėrnrybę, nurodydamas ant vieno raszto „Auszroje“, kursai, noris daugiausei savo pamatą ant maskoliszkųjų Lietuvininku kloja, bet ir musu pusės Lietuvininkams labai pritinka. Toliaus kalbėtojas iszguldė, kaip galima įtaisyti mokslavietes lietuviszkas, kad reikia pasiekti budą Nurvėgijos gyventojų, katrie tokiu budu savąjį mokslą skelbia. Įsitaiso vėžimus ir važiūja kiemas nū kiemo kudikius mokindami; o tai tokie žmonės, katrie pilnai iszmokėti yra; o kad vietos mokėtoju visos pilnos, tai tie sav kaip paukszcei maisto jieszkosi ir mokina žmonių kudikius. Lietuvoje galėtu tokie mokėtojai — iszlaikomi arba tik paszelpiami „Byrutos“ skarbu, atlaidu laike per laikraszcezius apgarsinti, jog mokis kudikius gerise mokslūse lietuviszkoje kalboje. Kudikei tokiu budu taptu daug geriaus iszmokėti, ne kaip dabar, metu metus czėsą gaiszindami, ir taptu gerais žmonėmis, o ne žmogėdžeis. Toliaus kalbėtojas gūdėsi ant rasztininku, katrie kožnas pagal savąją raszybę laikosi, nežiurėdami ant supratimo žmonių, mislyjo, kad reiktu už tai kožnam lietuviszškai raszancziam daboti, o tik suprastinai ir vienokia raszyba raszyti, o knįgas spausiti abejaip, lotyniszkomis ir gotiszkomis skaitytinėmis. — Po 10 minutu tarpo d-ras *Bruažis* apie kelias lietuviszkoje kalboje retai vartojamas užbaigtines (žodžių pabaigas) bylojo. Žodžių mainymai (lankymai) isreiszkia tobulystę lietuviszkos kalbos. Gailu, kad jau nekurios užbaigtinėš pradeda į užmirszimą pareiti. Užbaigtinė -na prie vietlankio (lokatyvo) prikergiama, o ne prie skundlankio (akusatyvo), kaip Kurszatis ir Szleiker'is, o pagal jės ir kiti kalbos mokslincei mislyjo; reikia to dėlei -je vienskaitlyje, o -e daugskaitlyje numesti ir -na pridėti, taip ant paveikslo: vietona, vietosna, be taikant atsiliepia ant klausimo kur link. Gėryna, gėryn, ne nū budvardžio (adjektyvo) „geras“, bet nū daigtvardžio (substanyvo) gėris pacina. -pi pridėdama prie gimlankio (genetyvo): Tilžėspi, musumpi (isz musumpi). Pridurta -gu paženklina tą patį, ką „ar“ isreiszkia: nori-gu == ar nori? angėlungu dėlei, žmoniungu dėlei == ar angėlu ar žmonių dėlei. Gimlankyje (genetyve) dviskaitlio senesnioji užbaigtinė yra -umis (vyr.) ir -ms (motr.). Suniepi, sunypi == prie sunaus; Dievyppi ir žmogisampi == prie Dievo ir žmonių. Mėstant == nū vieno mėsto iki kito; kiemant == nū vieno kiemo iki kito. Reikia dar atsimiti, kad n, kuri pirm p į m pavirsta, pridėtina yra, jei užbaigtines -pi, -gu prie gimlankio (genetyvo) arba vietlankio (lokatyvo) daugybės priglausti nori. — Susiėjimas tapė ant 5 zėg. užbaigtas.

— Draugystė „litauisch-literarische gesellschaft“ turėjo 21. sausio m. savo mėnesinį susiėjimą, kuriame d-ras *Brosor'as* apie medžių garbinimą, giriu ir lauku službą pas Lietuvininkus kalbėjo. Priegimties žinogus mato kožname želmenyje gyvą daigta. Mirusiojo duszia į kvėtką pereina, kuri ant kapo pasodįta. Ramnavoje, Lietuvos szventinyzioje, stovėjo szventas

aužūlas. Szventinyčia viena buvo ir ant Rambynkalnio szale Bitėnu kiemo. Medžiū sudarkymai tapė kū asztriausei koravoti. Prie Sudaviszkiu, nekurius Lietuvininku giminės, buvo szejmedis labai szventas. Po jo szaknimis gyveneno dvasės, daimonai, kurie ar ožeis ar vilkais pasirodo. Javus piauinant dvasės į paskutinę pėdą atsitraukė. — Po tam kalbėjo gimnazijos mokįtojas *Söcknick'is* apie nekurio v. Dornet'o kelionę per Lietuvą ir Kursziją. Lietuvininkai berods po baudžjavos isznaikinimo ir gavę savo žemę, ale ju buvis ne per labai pasigerines. Vyriausia priežastis tam esanti, kad laukai vis tarp sunu iszdalinami. Visai kitaip iszvezdį per Lietuvos rubežių į Kursziją perėjus. Ten Vokiecziu įtekmė viską padariusi, Vokiecezi Latvius užauginę (!!). Latvei užkurią Vokiecziu gyvenimus*) (!!). Mėstūse, dvarūse vien Vokiecezi gyveną. Tik Rįgoje vokietystė labai pradėjusi nykti. Mėstai ir bajorystė yra vokiszka, ale kaip ilgai tai pasilikis? baigė kalbėtojas.

Naujoji. 17. sz. m. tapė susiėjimas *lietuviszkos draugystės Byrutės* Naujoje (Gastu, Heinrichsvaldės pavietyje) atliktas. Isz Tllžės atvažiavusi 15 sąnariu atrado ant 3 zėgoriaus po pietu jau visas svetlyczias Seiter'io kupinas svecziū. Musu draugystė nėkur nebuvo radusi tokį meilingą priėmimą kaip Naujojoje. Vyriausei tai uždėkavotiuia Kujaus, Zauniaus ir Lorenszacziū ponams, kurie viską kū smagiausei buvo surėdę. Svecziū su sąnareis buvo susiėjusi apie 200, taip mergiszku, kaip moteriszkiu ir vyriszkiu. Susiėjimas tapė atvertas per dėtiniū d-ro *Bruažio* ant 3 zėgoriaus po pietu su meilingu pasveikinimu visu tikruju Lietuvininkiu ir Lietuvininku. Pirmiausei *Jankus* kalbėjo apie tai: „Ko dėl szendieniszki Lietuvininkai savo giminiszkus reikalus nepažįsta?“ Kalbėtojas iszguldė, kad Lietuvininkai ne kulti, bet kad kitos praszalaicziū klastos jūs į tą baisią nepalaimą įbradinusios, svetimu gencziu viliojimui gražeis saldliežuviavimais, mokslo attraukimai prigimtoje kalboje. Prie to dar tapė kalbėtojas iszguldyta, kad musu kaimynai rupinasi kiek įmanydami Lietuvininkus į nevienybę parvesti, o tai nusidūda daugiaus per lietuviszkus iszgamius, katrie tikro mokslo apie teisybę nepažįsta, tiktai ką nū nekuriu už ang-piņigus parsidavusiu giminės draugu girdėję vėl toliaus akis užmerkę pliauskia. Mokįtiejie Lietuvininkai mažne visi nor gėdėtiesi tokios vėrnos, istoriszka nekaltos giminės ir tėviszkės. Jiems tik didžioji tėviszkė galvoje maiszosi, norįs jos pilve randasi didžiausios bėgėdytės ir nuspaudimai nekaltuju žmoniu, katrie vėrnais pagalbininkais ju rubeziū iszspłėtimams buvo, ir už tai atmokescziū gauna. „kad tu manę beaugindamas silpnas arba silpnesnis už manę pastojei, tai asz tavę suėdu“. Bet Lietuvininkai pirmiejie buvo, katrie „žvėrinį žmogų atgrasino pirmiausei, esti žmogėnos,“ o bene ir vėl atgrasįs; o kad mokįti Lietuvininkai gėdisi buti Lietuvininkais, tai jie dar czėso tur prisiversti, o kaip matyti, ir pradėda apmislyti savo durnystes. Toliaus kalbėtojas priminė, kad tokie dėputacijonai ir pėticijonai mums menkai gero tegal atgabėti.

„Kad ant svėto mums iszlikti,

Darbą reik patiems atlikti,“

norįs jiems tūmi ir neįtikumbime. Ant galė pridurė kalbėtojas, kad mes turime vienybę laikyti su kožu Lietuvininku, katras dar savę per Lietu-

*) Aa, Latvei bene bandė ir Darpato universitėtą uždegti?!!

vininką skaito, neatbodami to, ar jis po Maskoliaus, ar po Pruso valdžia yra, ar jis tokio ar kitokio tikėjimo butu, ir nedarytumbime gincą dėl nėko. Tam atsiliepė nekursai *Szinkatis* isz Pakalnės kaip didžiausias prieszininkas to, kad tai neteisybė, buk Lietuvininkai ēsą Maskoliaus spaudžiami, o taip pat Lenku bei Vokiecziu; jis atvirai pasakē, kad Lietuvininkai patys nėkam neverti žmonės; vienok savę tikru Lietuvininkai rokavo-!!! Toliaus Sz. mislyjo, kad mes negalime draugauti su tokeis žmonėmis, kurie nor vienybę tarp visu Lietuvininku sėti. Kad Lietuvininkas isz Maskolijos dvasiskai susinesza su Lietuvininku isz Prusijos, tai jis polytiszka nusižengia. Sz. per daug pradėjus į polytiszkus dalykus maiszytiesi, turėjo jam buti žodis attraukiamas. Po *Jankaus* praneszē *Bruažis* apie tą klausymą, „musun-gu prosenolei, tai esti tėvu tėvai, ką apie žaibus bei žaibinius tolraszius žinojo?“ Jisai sakēs, žmonės dėlei tokio praneszimo be abejojimo apsidyvyse, kadangi visi iki szolei mislyjē, tokius dalykus pirm szimto metu dar po visam nepažistamus buvusius. O jei tokie butu senovėje buvę (taipo klausis rasi kelintas), kur jie dingę. Tai tiesa. Bet kaipo isz Lietuvos atstojusi palaima nepalikdama nei jokio paženklio, krikszczionystei musu kampan įsibrovusei, taipo ir visos musu prosenoliu prietaisos ir ju iszguldymai svėtiepi užmirszti tapē. Tiktai isz keliu žymeliu numanoma, kad seniausiose gadynėse daugis atraszciu (atradimu) buvęs. Ale mes dar rasi didžiausią dalį tokiu žymeliu nepermanome. Tokiu budu ir iszguldytinas dalykas iszsireiszkes. Žaibinė vėka arba macis atsiskirianti nū klaidinančiu žvakeliu, klystugne arba žaltvyksle vadinamu, taipo jisai bylojo, tiktai stiprastyje (czude). Szi macis pastojanti visados, jei du dalyku prie kits kito priglaudžiamu arba nū kits kito atitraukiamu, kadangi ta vėka tik tada numanoma, jei ji į dvi dali dalyta, o jei jos dalidvi nū kits kito skyriu pasiliekti. Kiekviena sziu daliu pasineszanti ant kitos, tiktai viename dalyke atsikirdama, o tai yra: jiedvi prisitraukia, jei ne tos pacziios veislės, spiriasi arba atsistunia, tos pacziios veislės bebudami. Viena arba lyczna bile kokiam dalyke pasiliekti negali, savo bendraitę nepastodinusī ant kitos szalies to paties ryko. Dviem vėkom nelygios veislės besusivienyjancziom pastoja braszkėjimas, jei stiprastis tiktai maža buvusi, o grovimą iszgirsi daugiu sziu vėku besusivienyjancziomui. Per perkuniją judvieju viena žemėje, o antroji ore ēsanti. Po susivienyjimo jiedvi po visam ne numanomi esti musu sargunu (organu), t. e. jiedvi kruvoje budami pasiliekti pakajingom. Macis ir kaip liepsna pasirodyti gal, jos stiprasczei ir menkai beēsanczei, o tai nusidūda, jei ji ant bile kokio rudino (metaliszko) dalyko su laibu galu užleidžiama. Nėsa ji nusklysta nū laibgalio. Tokia liepsna be maisto iszsilaiko, ir gal visokius dalykus uždegti, ale ją ir ant padarymo nauju daigtu vartoti galime. Atsimjkime, kad Lietuvininku kurimo žodis dvejai vartojamas, jisai taip uždegimą, szejp pabudavojimą paženkliina. To dėl kalbėtojas tokią vėką kuriu vadino; kadangi ale tokiu liepsnelē be sudėginimo kitu daigtu iszsilaiko, jisai ją dvasēs arba dauso kuriu pramiņēs, nėsa dausas (zanskrit: davis) iszsiguldo smulkausiu oru. Ant paskiausei minėto žodžio ale pasinesza „*διοζωφου*“ graikiszku padavimu (pasaku). Szis žodis negal buti suglaustas isz *διος* bei *ζωφος*, kadangi Grykonai s butu iszleidę ir *διοζωφου* rasze. Ale kito žodžio jie netur, isz kurio pirmtutinē dalis *διος* butu pastojusi, to dėl ir žodis negal buti grai-

kiszkas. *Διοσκουδοι* arba dauskurei priklauso prie dieviszku maciu, iszguldomu Samotrakės szventincioje, kuri, kaipo Bruazis parodęs esti, isz Lietuvos painta. Szitoje ale, kaipo Kykeronas sakęs, daugiau gamtinius (noturiszkus) mokslus mokino, ne kaip prie vėros priklausanczius. Reikia to dėlei mislyti, dioskurus taipo jau prie gamtiniu dalyku rokūtinus. Jūdu czia moliavojamu kaip du jaunikaicziu, kuriūdu lygumo dėlei atsikirti negalētumbei. Szitūdu ale visados dvilypiu budamu, randi — kaipo Sėnekas sako — tiktai žaibūse ir žaltvykslėje ir stiprastyje atsikirancziu nū kits kito. Jūdu pasirodo ant virszunės stiebo, akrutininkui didžiausiojoje bėdoje bešancziamui. Jūdu labai greitu ēsancziu, tekancziu su braszkėjimnu ir czystyjancziu orą. Vienamui pastojancziamui ir antrasis pastojąs, vienam pranykstancziam ir antras pranykstaš. Jei vienas padangėse yra, jo brolių pažemėje rasi. Tas viskas iszliudyja, kad įpatybės dioskuru neatsikiria nū dauskuriszkos (ėlektriszkos) kibirszties, o mes potamkai (vaiku vaikai) negalime abejoti, musu prosenolius visas dauskurio įpatybes pažinūsus. Berods nešą dar parodyta, jog jie ir tolasziu bei balsanesziu turēję. Bet sunku butu abejoti, kad isztyrinētojai sziu visu įpatybiu ant tokiu prietaisu nebutu parēję, įpaczei apmislyjant, ką ginczyti negalime, kad tokiu įpatybiu didžiausias skaitlius be anu prietaisu vos butu atrastas. O apdumodami, kad biblijoje raszyta yra, jog balsas isz sienos iszėjęs, kuri žinē ant balsaneszio nurodo, ir neužmirszdami, kad visa kalyba (visas mokslas) isz szio kampo parėjusi, vargu abejoje pasilikti galėsime, bau musu tėvu tėvai pirm daug tukstancziu metu tą viską pažinę. — Po susiėjimo minētinas linksmasis subuvimas didžiausios daugybės atvykusių svecziu. Tada szis ir tas dar valnai pakalbėjo, kas jam ant szirdies buvo. Draugai su sveczeis linksmai pasidainavo ir ant 10 zėgoriaus visi iszsiskirstė. Szioje vietoje draugystės sąnarei dar kartą pasako savo dėkavonę ne vien ponams, kurie mums tokį meilingą priėmimą parupino, bet ir visoms Lietuvininkėms ir Lietuvininkams, kurie neatgriso ir po susiėjimo musu draugystėje iki mums iszkeliaujant pributi! Kiekvienas pribuvusiųjų turėjo su savimi tvirtą mislį imti, jog lietuvystė nėra vien czėso klausymas! kaip mums musu kaimynai isz szirdingystės (!) nor isznekėti, bet tikras, matomas pasirodymas. Ateikite į musu draugystės susiėjimus, jus abejojantiejie, o persiliudysite, jog Lietuva ir jos vaikai tebegyvūja savo pirmbuviiu gyvumu, jog Lietuvininkai nenor pastoti iszgameis savo giminės. Garbė jums, jus tikriejie Lietuvininkai, norintiejie ne vien savo giminystę iszlaikyti, bes ir kitus prie to perkalbėti, o atpencz gėda ir amžina gėda jums atsisakiusiems ir atsisakysentiems nū savo giminystės! Jums tai užmētinės kartunta ne vien giminės draugai, bet ir svetingenczei, o jus pasilikite amžinoje gėdoje. — Vokiecziu nekursai giesmininkas sako: „Nichtswürdig ist die nation, die nicht ihr alles freudig setzt an ihre ehre! Nichtswürdiger aber ist die, die, des ruhmes oder eigennutzes wegen, sich auf die schwachen stürzt mit ganzer schwere!“*)

Kaunas. Jau ilgesnį laiką tapė bandyta Niamuną didesnei sziporystei

*) Nėkam ne vertą yra ta giminė, kuri ne viską linksmai stato už savo garbę! Nėkam ne vertesnė vienok toji, kuri, garbės arba naudos dėlei, ant silpnųjų pūla su visa sunkybe!

prieinamu padaryti. Ale iki sziol tai per labai nesisekę. Nū Kauno per Smalininkus iki mariu rods yra davadnus valeziu ėjimas; ale augsztyn ant Gartyno (Gradno) dar vis sunku ką pradėti. O tik yra ir szita dalis didelio svarbumo akrutininkyste. Szia dalimi Niamuno pareina tokios daugybės medžiū isz Lietuvos giriu, tokios daugybės javu nū Lietuvos dirvu. Dabar jau pradėta Niamuną ir augszt Kauno apvažiūti. Ponas Siemaszka buda-vojo „Byrutą“, kuri tarp Kauno ir Gartyno bėginėja. Pernai metą mau-dymo laike pradėjo tarp Gartyno ir Druskininku eiti „Marie Antoinette“, kuri visai isz plieno budavota, 125 pėdu ilga, 27 plati, o tik 18½ colio van-dens terekalauja. Garlaisis yra elektriszka szviesa apszviecziamas, stipry-bėje 18000 žvakiu, gal to dėl ir naktimis važiūti. Jo budavonė kasztavo 30000 rubliu.

— Yra nutarta, jog daktariszką petrapilinė akadēmija jau vėl turės visus penkis kursus, vietoje triju nū nekurio laiko ten įvestu. Pernai: tapė iszrinkti profesorei dėl skaitymo lekciju ant pirmutiniu dvieju kursu, buv-siuju isztrintu.

Scalė.

— Varszavoje tapė vyresnybės užtvirtinta iszkala amatu vardo Ko-narskio, kurs mirdamas testamentu užraszė pinigūs reikalingūs dėl iszkalos užvedimo. Mokslas iszkaloje susideda isz 6 dvimetiniu kursu.

Scalė.

Naumėstis (Suvalku rėdyboje). *Moteriu iszdarbei ant Varszavos parodos.*
— Pradžioje praėjusios vasaros p. Olechovski's, Szakiu rejentas, surinkęs per savo pažįstamus no keliolikos moteriu (bene keturiolikos) Naumėsczio pav. visokiū audeklu — vilnoniu ir lininiu, apatiniu ruikiu, jūstu, prikyszeziu, nusiuntė tūs visus iszdarbiūs; Varszavą ant parodos („Wystawa przemysłowo rolnicza“). Szendien jau turime žinią, kas stojosi su tais siuntineis. Sztai ką randame surasze apdovanotuju, apgarsįtame perdėtoju parodos: „parodai ukininku Naumėsczio pav.“ pripažįtas žalvario medalis; prie to pinigais pripažįta dovanu — 15 rubliu: Jonieszkai Sidaravyczėnei isz Valiu kaimo; po 10 rubliu: Ulijanai Sutkaitėnei isz Jundiliu, Onai Kasparavyczėnei isz Gabartu, Marei Martiszėnei isz Mentszikiu, Elzbėtai Sidaravyczėnei isz Valiu, Viktai Lengvanytei isz Žagariu (tur but Kalvarijos pav.); po 5 rubl.: Rožei Valaitėnei (kitame laikr. Marei) isz Kiaulupiu, Onai Baltruszaitėnei (kitame Marei) isz Bedeliu, Petronei Bacevyczėnei isz Perkuniszkiu, Onai Masziotėnei isz Vaitiszkiu. Padūdame taip-gi atsiszaukimą vieno Varszavos laikraszcziū „Gazeta swiąteczna“: „Reikia pripažįti, skaitome n. 237 szito laikraszcziū, jog visi tie iszdarbei atlikti gerai, daugumas gražei. Yra czio-nai ir lininei audeklai, ir ploni lininei ir vilnonei audimai dėl drabužio ir parengti apatinei sijonai vilnonei, prikysztės, abrusai, jūstos, o beveik viskas padaryta daili ir lygei, iszausta padabotiniais rasztais . . .“ Tokioje jau dvasejėje, nors ir trumpiau, atsiszaukė ir kiti laikraszczei. — Taigi mat, kaip priėmė Varszava iszdarbiūs Lietuvos moteriu; o reikia žinoti, jog tu isz-darbiu nėkas ant parodos nerengė: p. Olechovski's ne senei dar įsigyvenęs Varszavietis, umai surinko, ką katra tūmi tarpu turėjo, ir nusiuntė. Ne viena davusi savo iszdarbį paskui isz tikruju gailinosi, nės nesitikėjo, idant kam galėtu patikti ju darbas, kurį pacziūs darbininkės su mielu noru maino ant nėkam netikusiu pirkinėliu. — Atsirastu man rodosi pas mus ir daugiaus iszdarbiu, kuriūs be gėdos galėtumėme statyti priesz svėto akis, tik, vargeli,

tarp musiszkiu, tur buti, nėra kam apie tai pasirūpiti. Gerai dar, kad atsiranda tokie iš gyvenancziu musu kraszte praszalaicziau, kaip sztai p. Olechovski's; acziu jam už jo gerą darbą.

Pranyš Assakaitis.

Vilnius. Jau geras laikas prabėgo, kaip į musu mēstą buvo suvažiavę ant sueimės po du žinovu iš kožno pavieczio. Sueimė turėjo nusklempiti apie gerumą kaip žemės taip ir miszku musu rėdybos. Tas-gi buvo reikalinga dėl to, jog dabar rėda nor įvesti, idant mokestis „pagalvinėmis“ vadinamas butu užstotas mokeszcio už žemę, neatsižiurint ant to, kam ta žemė prigul, ar prastam ukininkui, ar dideliam ponui, ar mēstui, ar kam kitam — kožnas turintis žemę turės už ją mokėti. Kaip girdėjome, sueimė, kurioje svarbi vieta prigulėję marszalkoms paviecziau, ant galo pagalės nutarė, kaip laukus taip ir miszklus padalinti į 4 skyrius. Už žemę 4. skyriaus buk tai bus mokama po 2 $\frac{2}{3}$ kap. nū desetinos, ir 12 $\frac{2}{3}$ už žemę 1. skyriaus; daugiausei iš viso mokeszcio iszpuls ant žemės 2. ir 3. skyriu, iš kuriu paskutinis savo pavirsziu yra didesnis už visus kitus tris skyrius drauge paimtus. Toliaus, už miszklus pirmo skyriaus bus mokama tiek, kiek už laukus 4. skyriaus; ant desetinos miszku sugadniu budavonei tapė nutartas mokestis po 2 $\frac{1}{8}$ kap., desetina-gi miszku sugadniu malkoms apsunkinta bus po 1 $\frac{5}{8}$ kap. nū desetinos, ir ant galo desetina krumu ir po 1 $\frac{1}{8}$ kap. už desetina. Pavirszis miszku, užimantis $\frac{1}{3}$ dalį viso pavirszio rėdybos, isznesz 691,274 desetinas. Ateinantis laikas parodys, kas išz to viso nutarimo iszeis . . .

— Toliaus, keliatą žodžiu iszpūla pasakyti apie 2 ukiszku banku, arti Vilniaus ēsancziu, apie Verkinį ir Gudulin-Meiszagaliniį. Mēris ju, kaip ir visu ukiszku banku, apginti žmones nū mokėjimo per daug didžiu palukanu žydams. Buvis ju yra sunkus, labiausei dėl iszsiplatinusios mislies, buk tai sąnariams draugystės nėra reikalinga mokėti skolą ant nutarto laiko, o taip pat dėl priežasties didei palengvaus iszpildymo sudo nusklempimu per vietinę vyresnybę. Vienok, neatsižiurint ant to prigulintis ju vedimas atnesz didelę naudą kaip apigardei, taip ir ju sąnariams. Verkinis bankas tapė užmanytas 6 metai tam atgal, Meiszagalinis-gi tiktai 3 metai; acziu gerai savo rėdai ir padėjimui pritiklesnėje vietoje szis paskutinis pranoko pirnutiniį. Taip banke verkiniame laike praėjusiu metu skaitlius sąnariu pasimažino nū 1143 iki 825 (122 sąnarei nubuvo dėl priežasties neiszmokėjimo skolos ant laiko), toliaus ir tikras draugystės pelnas, ant 30,000 apibėgusiu laike metu, nubuvo nū 518 rubl. 15 kap. iki 132 rubl. 17 kap., kas dūda vargei 2,3 procento ant kapitolo buvusio 1. dienoje siekio 1883 metu. Nepamokėta skola laike metu pasididino dvejopai, nēs nū 3506 rubl. 96 kap. iszaugo iki 7749 rubl. 74 kap. ant 1. d. s. 1884 m., toliaus provojimas su skolininkais nenorinczeis mokėti isznesza du kartu tiek, kiek tikras pelnas, nēs 261 rubl. 76 kap. Visiszkai kitoniszkai eina reikalas draugystės Meiszagalinės. Ant 28 trukstancziu laike metu apibėgusiu pelnas draugystės pasikėlė laike visu metu dvejopai ir 1. dienoje sziu metu iszneszė 1443 rubl. 83 kap. Tame pacziame laike prie 210 buvusiu sąnariu prisidėjo 87 nauji sąnarei; neiszmokėta-gi bankui ant nutarto laiko skola isznesza tiktai 82 rubl. Rokunda kalba pati už savę . . .

— Ant galo galima priminti iszrinkimą sąnariu mēstinės rėdos. Czia eina didi kova tarpo kricszcziou ir žydu. Pagal mēstinį įstatymą asabos

turinczos balsą yra surasztytos į eilę pagal didumą jų mokesčium ir dalinasi į tris skyrius, iš kurių kožnas išrenka $\frac{1}{3}$ dalį, t. y. 24 išrinktieji. Mokestis kožno iš paminėtu skyriu yra lygus $\frac{1}{3}$ dalei visu mēsto mokesčium, iš ko paeina, jog į pirmutinį skyrių prigul tiktai 71 asaba, kokios asabos ant metu moka mokesčium nū 520 rublu iki 114 rubl. 95 kap., į antrą skyrių jau prigul daugiaus asabu, nēs 235 su mokesčium nū 114 rubl. iki 37 rubl., į trečią-gi skyrių prigul kū daugiausei asabu, nēs 2156 su mokesčium nū 37 rubl. 65 kap. iki 42 kap. Pirmutiniam skyriuje, kur iš 71 asabos tiktai 38 buvo krikszczioniszkos, nebuvo išrinktas nei vienas žydas, bet tiktai 7 gudai ir 17 musiszkiu; blogiaus išžėjo antrame skyriuje, kur, norint žydu buvo daug mažiaus, nēs tiktai 95 tarpo 235, o vienok tarp išrinktuju papūla 13 žydu ir 11 krikszczioniu. Trecziamame skyriuje, kur daugiausei buvo žydu nors, kaip sakoma, ir buvo pažymėti kaip išrinktieji 13 krikszczioniu ir 11 žydu, bet ant galo pagalēs buk tai neužsiturėjo nei vienas krikszczionis. Kalba, jog atsibuvant rinkimui į trečią skyrių buvo užmatytos nekuriuos szelmystos iš žydu pusēs ir dėl to tai rinkimas į tą skyrių turēs citi iš naujo. Czia reikia užtēmyti, jog žydai nors turi provą išrinkti į mēstinę rēdą tiktai $\frac{1}{3}$ dalį sąnariu, t. y. tiktai 24 asabos, bet jų išrinktieji yra stropus ir kas dieną vaikszzozja į mēstinę rēdą, tada, kaip išrinktieji krikszczionys dažnai apleidžia savo reikmenę, o per tą ir prigulinczei negal apginti reikalū asabu jų išrinkusiuju.

S.

Musu knygos.

Žmonēs atsitikimu nepažįstantieji vis yra vaikal.

Taigi iš vaikiszkojo stono išsikabiti norėdami, tverkimėsi prie atsitikimu svėte lyg daug kokios tai skryties. Atsitikimu žinojimas parvestu kožną ant tikrojo išpažinimo, kad mokslinczei neszauktu ant musu: tai grėku kudikei.

Toku atsitikimu suraszymo mažai lietuviszkoje kalboje tesiranda (išmetus apraszymns atsitikimu su lietuviszka lotyniszkomis skaitytinēmis, katros Prusu pusēs Lietuvininkams nēra pripastos). Dabar apeiname knygą, vardu „Žiemos vakaro adynėlė“, paraszyta Janku Mertyno, broliams Lietuvininkams ant naudos ir pamokslo, katroje randame platų apraszymą visokiu atsitikimu iš svetimu žemēs kampu, kaip antai iš Australijos salynu, atsitikimus iš kasdieniszko gyvenimo vidurinēs skryties žmoniu musu kraszto, giesmininkiszkus (poētiszkus) apraszymus iš senovēs Lietuvos karu su Lenkais ir Vokiecziais, apraszymus iš gaspadorystēs ir jos pagerinimo, szį tą apie draugystes, kurios kožnam mislyjancziam skaitytojui didelę naudą galētu atneszti.

Velytina butu, kad kožname namelyje, kur Lietuvininkas gyvena, „Žiemos vakaro adynėlė“ skaitoma butu, kurioje ras kiekvienas tikras Lietuvininkas savo szirdzei peną ir neprivalys gūstiesi: „Man nūbodo, per visą amžią nežinojime gyventi.“

Dudutis.

Kaip smiltys ant kopkalnių šalė Baltųjų marių kiemus apnesza.

(Su abrozu Auszros pradžioje.)

Ant visu juriu krantu, smiltimis apėjusių, o įpaczei ant kopkalnių tarp Kursiszuku marių ir Baltųjų juriu randasi keliaujancios kopos, kurios poniavojantį vėją sekdamos vis išz vieno savo vietą keiczia ir besiplatindamos czėlus kiemus smiltimis apnesza. Kursiszkosios kopos išz pradžios tiesus smilezių volas buvo, kurį Baltosios jurės ties krantu buvo suplovusios. placziausiose vietose kokią mylios czvertį placzei puszynu apaugęs, kurį vienok per septynmetinį karą (1756—1763?) Prusai ir Rusai iszkapojo apsi-keisdami. Dabar traukia keliaujancios kopos po varanczia spēka sziaurvakarinio vėjo vis toliaus į pietryczius; per tai smiltis juriu pusės į vidurinę pusę kopu varoma, per ką išz pradžios nei tiesyklė tiesus kopkalnei įpaczei viduryje daugiaus ir daugiaus į rytus varomi lenkima įgauna. Czion kiemai senuju ir naujuju Kunczių jau visai yra apneszti; ir Pilkapiu kiemas jau kelis kartus smilezių apnesztas, vienok kožną sykį gyvatinku kitoje vietoje išz naujo pabudavotas, dėl ko ir szios dienos taip viduryje kopkalnių gultintysis kiemas (žiurėk abrozą Auszros pradžioje) ir naujaisėis Pilkapeis vadinamas. Kopos, ties kurių pėda kiemas gul, ant marių kraszto labai staczios yra, dėl ko stipriam sziaurvėjui pucziant nū juriu szono priesz mares perpustomi smiltynai ne vien ant trobu nupūla, bet ir didžias daugybes anu slėniu pajudina, taip kad tankei butai po nukrintanciomis kartomis sudreba ir galiausei jūs nugrovus kitur reikia naujai pabudavoti. Taip tai, kaip musu abrozas gana aiszkei rodo, vis daugiaus ir daugiaus smiltimis apvaromas, ir veik jo gyvatinkai išz naujo bus priversti kitur užsigyventi, nės visi bandymai, kopu kelionę per apsodinimą šu puszimis ir apsėjimą su smiltinėmis avizomis apstabdyti, iki sziol elementiszkomis galybėms prieszais beveik visai nūprosnais pasirodė.

Norime dar primįti, jog ant kopkalnių musu pusbrolei Latvei gyvena, kurie tarmenę anos Kurszijoje vartojamos kalbos vartoja. M.

Gromatnyczia.

Danutei. Tamstos abu rankaszcziau atėjo; jūdu taps Auszroje palpintu.

Kuszl. Tamstos gromata su žine apie adreso perkeitimą atėjo.

Szerengai. Tamstos „Eriukas ir vilkas“ yra mano rankose. Sunaudosime.

D-rui Zubaty'ui. Kortelė ir prėnumeracija ant „Auszros“ 1886m. atėjo.

D-rui R. g. ui. Prėnumeracija už 4 eks. Auszros, 28 markei, gauta. Auszra taps prirupitą į parubežį.

Akelaicziui. Sveikinimą gavau. Labai szirdingai dėkui!

Jurininkui. Gromata raszyta 29 grūdžio apturėta. Dėkui už pertaisymą rodyklės.

Litromanni. Tamstos daina, Byrutės draugams paszvesta, atėjo. Aczių už jos siuntimą.

J. M-iii. Rasztas dėl Žydu taps patalpintas.

Neregiui. „Isz Lietuvos“ taps suvartota.

Kurtiniu Jonui. „Viduzeminė apžvalga“ bus mums labai sugadu. Praszoma ir daugiau raszyti.

U ž m a n y m a s.

Kaip reikia padaryti, kad musu kunįgai, budami tikrais Lietuveis arba Žemaiczeis, raszydami pas vyriausybę maskoliszkai pasiraszytu kunįgas (кунігасъ), o ne ksiądz (кєндз)? Rodosi mažas digtas, ale pagal mano protą tur didžią verezią. Reikėtu rėdą ir perdėtinius pripratinti, kad tarp kunįgu daugiau Lietuviu ir Žemaicziu ne kaip Lenku. Tie, kurie Lietuvei arba Žtmaiczei nor buti, tegul raszosi kunįgas, o tie, kurie nor, kad jus prie Lenku skaitytu, tegul raszosi ksiądz. Ar bus priimta?

Kunįgas Ilgis.

Praszymas.

Vienas gyventojas rusiszkos Lietuvos, Suvalku rėdybos, Vilkavisztkio pavieczio, Pažeriu gminos, K. Bukavietis isz Obszrutu, padūda žinę, kad jis užsiimdamas mėkanikiszkais isztyrinėjimais iszrado du iki sziol nežinotu prietaisu, judėti visokias dirbtuves, gaspadoriszkas ir pabrizszkas.

1) Pavertimas ant mėkanikiszko darbo tekancziu vandeniu, kad ir didžiausiu, su maža kaszta; nės tas prietaisas pasigatavyja isz pigios medegos, lengvai padaromas ir užlaikomas; o labiausei, kad ir nereikalauja užtvenkimo upės, tik upė tekėdama savotiszku budu per jį padūda visą savo tekėjimo vėką (sylą) į darbą. Tas prietaisas gali judėti visokį darbą, stovintį ant vietos, kad ir didžiausią, žiurint ant didumo upės ir smarkumo jos tekėjimo. — Padarymas tokio judytojaus vandeninio be dirbtuvo (maszynos), atliekanczio darbą, kasztūs nū 100 iki 200, 300 rubliu ir taip toliaus pagal norą budavojanczio ir reikalą jo vėko (sylos). Kasztūdanas 100 rubliu (200 markiū) turės vidutiniszką vėką, lygų vėkui 4 arkliu.

2) Prietaisas sudėtas isz dviejū geležiniu cylindriū, sujungtu tarp savės mažesneis sąnareis, gali paversti ant mėkanikiszko darbo vėką sudėliū iszdūdancziū gazus prie iszdegimo, tai yra: parako, dynamito ir kitū žinomu kėmiujoje sudėliū. Tas prietaisas yra visai panaszus į prietaisą dirbantį darbū ugnia ir vandeniū. Toks prietaisas galės pritilti ten, kur netinka ugninis dėl didelio svarbumo. Szitas prietaisas yra labai lengvas, nės nereikalauja imti su savimi malkū nei vandens ir budamas mažo skūmo gal dūti geidžiamą vėką, kad ir didžiausią*).

Iszrastojas geidžia, kad jo tie iszradimai veikiausei iszsiplatitū, nės jie galės atneszti naudą dėl svėto, užvadūdami kas dieną brangstantį kurą**). Moliavoniū (risunku) czia nepadūdame, nės iszrastojas dar nespėjo iszsiimti patento ant tu iszradimū***).

*) Tas prietaisas dėl savo lengvumo susigadytu orkulkininkams, kurie valdomą baluną taisosi. Rėd. — **) Kuras, kurenimas. — ***) Mes velyjame, kad skaitytojai apie tą dalyką pasirūpintu ar susineszdami su ponu B. arba ir kitus, kurie su mėkanika užsideda, ant susineszimo paakindami. Kožnam smagu patėmyti, kaip mėkaniką ne vien svetingenczei valdo, bet ir Lietuvei.

Užpraš'zymas.

Mums vienas sžaunus Lietuvis, kunjgas, raszo: „Jau dveji metai suėjo, kaip Szl. perraszė pirmąjė dalį Daukanto pasakojimu apie Lietuvos veikalus; prizadėjo spauzdinti, bet liki sziol nėko negirdėti . . . Ar su lauksime to brangaus skarbo, ar tas nūraszas gal kur nužuvo? Jei pasirodytu ant svėto p'pirmoji dalis, galėtumėme pasirupinti ir apie kitas. Negali buti, idant toksai brangus rankrasztis patektu žiurkėms. Išspauzdinimas Daukanto pasakojimu butu didesniu paminklu, negu kad kas koki akmeninį arba geležinį statytu. — Jei pinigų ant spaudos truksta, tegul Auszros rėdytuvė išzdūda apgarsinimą, jog nor spauzdinti; tegul išzrokūja, kiek viskas kasztūs; tada atsiras tokiu vyru tėvynininku, kurie dūs paspirtį; o tos žinės tegul bus padūtos Auszroje. — Jei Lenkai ant Mickaus paminklo surinko tiek tukstancziu, argi Lietuvai nesudės keliu dėl Daukanto?” — Ir mes su visu szirdies karsztumu tam pritardami pasakome, jog gėda butu mums Lietuviams, jeigu nei tiek nesurinktum, kad galėtumėme to savo karsztojo tėvynininko nespauštūsiaus veikalus per spaudą nevien Lietuvai, bet ir visam mokytam svėtui prieinamais padaryti. Pasizadėdami už spaudą Daukanto pasakojimu rupinti, kaip veik tik bus pritinkanti suma pinigų sužadėta arba staczei įsiūsta, apgarsisime Auszroje pravardes szelpōju prie szleidimo ir pavestąjė pinigų sumą. Turėdami rankrasztį pirmosios dalies savo rankoje ir aprokūdinę, kiek spauda kasztūs, išzdūsime visą rokundą taip pat Auszroje. Ragindami Lietuvos ir jos szlovingosios praitinės mylėtojus pristoti prie to szventojo dėl tėvynės darbo per pavedimus, užpraszome ir tūsius ant to pajudinti, kurie Auszros neskaitytu ir tokiu budu apie tai nėko nepatirtu.

Iki sziolei pavesta dėl spaudus istorijos . . . 140 mk.

Toliaus pveda:

Sturys isz Prusu Lietuvos	5 mk.
Stajė Szunbajoris isz Kauno	5 rbl. = 10 mk.
Mikolas Miežinis isz Žemaičziu	4 rbl. = 8 mk.
Maiž. Jurgaitis „ „	4 rbl. = 8 mk.
Zyg. Orodis*) isz Gudijos.	5 rbl. = 10 mk.
	<u>viso labo 190 mk.</u>

*) Jei Daukanto veikalai pigesni bus, tai gausi kelias knjgas.

Klaidu attaisa.

Auszra 1885 pag. 164, 2. eilėje nū ap. vietoje „bet toks“ tur buti „bet ir ne toks; 1. eilėje nū ap. pridėti po „bajoras“ „bajoras, bet kad butu vyskupu kunjgu.“

Gromatas, rankraszczius ir pinigus į Auszros rėdytuvę siuncziant reikia szioki antraszą padėti:
Jurgis Mikszas Tilžėje-Tilsit (Lituanie prussienne).

Rėdytuvė, spanda ir kaszta Mikszu Jurgio Tilžėje.

Apgarsinimai.

ABĒCĒLA

Szimkus,

rubsiuovys,

Tilžēje, vokiszkoje ul. 56. num.,

prisišiuo

dailiam pagatavojimui visokeriopu

drabužiu.

„NIAMUNO SARGAS“

iszeina **Tilžēje** kas ketverga. Iszsraszymus ant szio laik-raszcio už

50 pf.

ant metu bertainio.

už **65 pf.** į namus pameszant. **Tilžēje** Mikszo spaustuvė, ant pylimo 2. bute, o kitur visi cėcoriszkiejie pustai priima.

„Niamuno Sargas“ yra koźnam žinomų užtarėju lietuviszkosios kalbos ir giminystės; jis ir toliaus sziam mėriui szlužys. Lietuvininkus ant tikrojo kelio kreipdamas, idant jie savo kalbą ir savo giminystę iszlaikydami, ir tikrais Lietuvininkais ir vėrnais savo karaliaus padonais pasiliktu. Jis, iszeidamas koźname skyriuje su *abrozais*, pargabės ir toliaus pamokslinius suraszus isz visu mokslu daliu; žines isz visu svėto krasztu, isz Vokietijos, isz mielosios Lietuvos; papasakojimus rasto ir sztukauanus įturio; turgaus prekas isz *Tilžės*, *Klaipėdos* ir t. t., berlyniszki rubliaus kursą; gromatnyציą ir t. t.

Apsakymai

už skiltinę eilutę po 10 pf. parokėjami, visoje Lietuvoje didžiausiąjį praplatinimą randa. Perstatymas į lietuviszką kalbą, suprantama, nėko nekasztūja.

ir taip mokintuvė dėl vaiku, sutaisyta A . . . es ir J. Sz . . . o. 60 pusiu didžioje aszmainio kvarmoje. Tur szitą įtalpą: Didžiosios ir mažosios raidės; *raszytinės* didžiosios literos podraug su mažomsiomis. — **A. Taralai.** — **B. Skaitlei** (skaitliu abrozai. Skaitlei nū 1 iki 100 raszyti. Vienkartvienas). — **C. Ap-sakai** (1. Laukinė obelis. 2. Kaip tai yra gražu buti geru. 3. Nepaklusnumas. 4. Mokslavietė. 5. Sabalys ir vaikai. 6. Marytė. 7. Namie ir svetur. 8. Apdraudimas vagies. 9. Tikra meilė. 10. Gera mergytė. 11. Mylėk tėvyne). — **D. Isz gamtos** (1. Iszskilmingumas gamtos. 2. Žmogus. 3. Apie pasaulį. 4. Szviesa. 5. Oras. 6. Bal-sas. 7. Vėjas. 8. Szilima. 9. Garas. 10. Ukas. 11. Rasa. Szirksznis. At-szūlis. 12. Debesei. 13. Sniegas. Ledai. 14. Elektra. Žai-bas. Griaustinys. Perkunas. 15. Įvairios szviesos). — **Priedas** (Mokslas szventas. Maldos. Giesmės).

Abėcėla gaunama Auszros iszlei-stuvėje (pas Mikszą *Tilžēje*) ir kasztūja 15 kap., prie 50 perkant po 10 kap. be siuntimo.

„Žiemos vakaro adynėlė“.

Broliams Lietuvininkams ant nau-dos ir pamokslo Janku Mertyno pa-raszyta, katroje kiekvienas nuszirdus Lietuvininkas mokėtas ir nemokėtas. ras szirdzei ramumo dailiausiuse ap-raszymuse nusidavimu, bei to, kas nu-sidūti turėtu, pagal tikrą lietuviszką mislį geroje lietuviszkoje kalboje ir Prusu Lietuvai priprastoje raszyboje raszyta.

Labai velytina butu, kad koźnuse ngmūse, kur Lietuvininkas gyvena, ir „Žiemos vakaro adynėlė“ skaitoma butu. Už pigią prekią galėtu koźnas tokią kujgą nusipirkti ir savo nabadėjusią duszelę žiemos vakarūse atgavįti.

Jos yra gaunamos koźnoje knigu kupezystėje bei pas spaustuviniuką **Mikszą Tilžēje**, ant pylimo antrame bute (num. 2.) už 60 pen.

„Pirkit žmonės ir skaitykit,
„Dėl to jums negailu bus,
„Piktą vengkit, ger darykit,
„Miel tai daro gers žmogus.“

Lietuviszkoji KNIGU SPAUSTUVE

Mikszu Jurgio

Tilžeje ant pylimo 2. bute (Tilsit, Dammstrasse 2.).

prisivelyja gatavonei

ivairiausiuju spaudos daigtu

lietuviszkoje, latviszkoje, lenkiszkoje, maskoliszkoje, vokiszkoje ir k. kalbose. Spaustuvė yra apstingai visokiomis skaitytinėmis (raidėmis), tarp kuriu visi ivairumai lietuviszkos raszybos rasztženkliu randami, aprupjta ir dirba su pritinkamiauseis dirbtuvais (maszynomis); prieg tam įsitiesusi notas visokius rasztus su alasais (notomis) davadnei iszspaudžia.

Darbai gerai atliekami ir pigei parokėjami.

Pasitikėdamas, jog brolei Lietuvei mano užsiėmimą už naudingą dėl tėvynės iszrazdami jį pagal įstangą szelps, pasilėcevoju ir sveikinu szirdingiausei kiekvieną tėvynininką.

Mikszu Jurgis.

AUSZRA

iszeina Tilžeje 20, kožno mėnesio pavyzdyje knygutės 32—48 pusiu. Prekia: ant metu 6 rubl. = 7 mk. Atskiras num. 60 kap. = 70 pf. Apgarsnimai „Auszros“ iszleistuvėje priimami, kasztūja už kožną pusiau daljtą eilute po 20 pf. = 10 kap., „Auszros“ skaitytojams pusę tiek. Vokietijoje galiina „Auszra“ prie kožnos cėcoriszka karaliszkos pasztos parsikviesdinti.